ПРАЛЕТАРЫ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і Мастацтва

Год выдання 36-ы
№ 83 (2237)
20 кастрычніка 1967 г. ПЯТНІЦА
Цана 4 кап.

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

ЗЯМЛЯ—ВЕНЕРА!

Сёння ўвага ўсяго чалавецтва зноў прыкавана да Масквы. 18 кастрычніка 1967 года адбылася падзея, якая ўвойдзе ў гісторыю, як адна з самых велічных перамог чалавека над сіламі прыроды — упершыню ў гісторыі савецкая аўтаматычная станцыя «Венера-4», праляцеўшы адлегласць каля 350 мільёнаў кіламетраў, дасягнула планеты Венера і ажыццявіла пасадку навуковай лабараторыі на яе паверхню. На Венеру дастаўлены другі вымпел з гербам Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік.

Сігналы, якія паступаюць зараз з Венеры, не толькі раскрываюць многія тайны планеты, — яны яшчэ раз паказваюць усяму свету, які велічны шлях прайшоў, якіх гіганцкіх вяршынь дасягнуў за пяцьдзесят гадоў савецкі народ.

У кожнага з нас, ва ўсіх нашых сяброў за мяжой сённяшняя перамога савецкай навукі і тэхнікі прымушае радасна біцца сэрца.

Слава нашым вучоным — піянерам космасу, што прanеслі зорку Кастрычніка да Венеры!

Дзеячы літаратуры і мастацтва! Высока несіце сцяг партыйнасці, народнасці, ідэйнасці савецкага мастацтва, удасканальвайце сваё мастацкае майстэрства, аддавайце ўсе сілы і здольнасці палітычнаму, маральнаму, эстэтычнаму выхаванню будаўнікоў камунізма!

З Заклікаў ЦК КПСС да 50-годдзя Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі.

УПЭЎНЕНАЙ ХАДОЮ

СЕСІЯ ВЯРХОЎНАГА САВЕТА БССР

18 і 19 кастрычніка ў Мінску праходзіла другая сесія Вярхоўнага Савета Беларускай ССР сёмага склікання. Народныя пасланцы сабраліся ў зале пасяджэнняў Вярхоўнага Савета БССР, каб абмеркаваць планы развіцця народнай гаспадаркі рэспублікі на бліжэйшыя тры гады, зацвердзіць бюджэт на 1968 год. На парадку дня сесіі таксама пытанне аб рабоце спажывецкай кааперацыі рэспублікі, выбранне Вярхоўнага Суда БССР, зацвярджэнне Указаў *Прэзідыума Вярхоўнага Савета* Беларускай ССР.

З вялікай увагай дэпутаты праслухалі даклад аб дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі рэспублікі на 1968—1970 гады, з якім выступіў намеснік Старшыні Савета Міністраў, старшыня Дзяржплана БССР тав. П. Л. Кахаюў, а таксама даклад міністра фінансаў БССР Б. І. Шацілы аб Дзяржаўным бюджэце Беларускай ССР на 1968 год і аб выкананні Дзяржаўнага бюджэту Беларускай ССР за 1966 год.

Як адзначалася ў дакладах, рэспубліка паспяхова развівае сваю прамысловасць і сельскую гаспадарку.

Пасля спрэчак па дакладах сесія прыняла Законы аб Дзяржаўным плане развіцця народнай гаспадаркі на 1968 год і планах развіцця народнай гаспадаркі рэспублікі на 1969 і 1970 гады, а таксама аб Дзяржаўным бюджэце на 1968 год.

Прынята пастанова аб рабоце спажывецкай кааперацыі рэспублікі.

Сесія выбрала Вярхоўны суд БССР, зацвердзіла Указы Прэзідыума Вярхоўнага Савета Беларускай ССР.

Па матэрыялах БЕЛТА.

ПРАЕКТЫ ЗАВАЁЎВАЮЦЬ ПРЭМІІ

Нядаўна ў Маскве праўленне Саюза архітэктараў СССР правяло агляд работ архітэктараў краіны, выкананых за апошнія пяць гадоў. Было прадстаўлена звыш ста праектаў з усіх рэспублік і абласцей Саюза. 9 работ пасылаў у Маскву Саюз архітэктараў Беларусі.

Журы прэміравала шэраг лепшых работ. Сярод іх 2 беларускія (заахвочвальныя прэміі): комплекс па вуліцы Талбухіна ў Мінску і новы будынак Брэсцкага дывановага камбіната.

Комплекс па вуліцы Талбухіна праектавалі архітэктары Ю. Шпіт, Я. Саманчук. Аўтары добра выкарысталі рэльеф мясцовасці і, ужыўшы вежавыя і працяглыя будынкі, стварылі выразны архітэктурны рытм.

Праект Брэсцкага дывановага камбіната выканалі супрацоўнікі «Белпрампраекта» І. Боўт, А. Эльтэрман. Асноўныя вытворчыя і дапаможныя службы, склады, лабараторыі, адміністрацыйныя, бытавыя памяшканні зблакіраваны ў адным корпусе. У будаўніцтве ўжыта ўзбуйненая сетка калон, што дазваляе пры неабходнасці хутка змяняць вытворчы працэс. Залы аддзяляюцца адна ад адной шклянымі перагародкамі, у іх зроблена гукаізаляцыя, абсталяванне для падтрымання пэўнай тэмпературы і вільготнасці паветра. У інтэр'ерах удала ўжыты колер.

● ЮБІЛЕЙНЫЯ АФІШЫ ТЭАТРА ● МАРШРУТЫ АРТЫСТАЎ ЭСТРАДЫ ● ГОРАД УПРЫГОЖВАЕЦЦА ● ПРЭМ'ЕРЫ БЛАКІТНАГА ЭКРАНА ● ПАЎГАДАВОЕ ПАДАРОЖЖА ФОТАВЫСТАЎКІ.

СВЯТА—БЛІЗКА!

У нашу краіну, у наш горад ідзе пяцідзесяты Кастрычнік. І Мінск упрыгожваецца. Ужо сёння, калі прайсці па вуліцах і скверах горада, можна ўбачыць, як ён змяніўся. З'явілася каля 50 новых газасветлавых установак. На Ленінскім праспекце закончаны работы 30 новых інтэр'ераў.

На кожным заводзе, на кожнай фабрыцы ідзе падрыхтоўка да ўрачыстасцей. На здымку — мастакі мінскага станкабудаўнічага завода імя Кірава Аляксей Палякоў і Павел Баярскі за афармленнем плакатаў да 50-годдзя.

Фота Ул. КРУКА.

ПРЫСВЯЧАЕЦЦА 50-ГОДДЗЮ

«Прысвячаецца 50-годдзю Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі...» — афішы з такімі словамі хутка з'явяцца на вуліцах нашых гарадоў. Тысячы людзей убачаць лепшыя спектаклі, створаныя за апошнія гады, і зусім новыя работы тэатраў.

Шырокая тэматыка п'ес, якія складаюць святочную афішу. Тут і класіка савецкай драматургіі, і новыя работы беларускіх драматургаў. На тэатральных афішах уваскрэсне рамантыка рэвалюцыйных падзей, ажывуць подзвігі герояў вайны. Выйдуць на сцэну і нашы сучаснікі.

Вось толькі некалькі назваў з юбілейных афіш. Мінчане ўбачаць новую работу купалаўцаў «Блакада» па п'есе Ус. Іванова (пастаноўка галоўнага рэжысёра тэатра Б. Эрына). Беларускі тэатр юнага гледача рэпеціруе п'есу Ул. Мехава «Чырвоны губернатар». Гэта старонкі з гераічнага жыцця Станіслава Берсана — аднаго з герояў станаўлення Беларускай Савецкай Рэспублікі. Святочную афішу Рускага тэатра адкрывае п'еса М. Шатрова «6 ліпеня».

Тэмпераментны і бясстрашны, бязмежна адданы справе рэвалюцыі Алека Дундзіч у святочныя дні зноў з'явіцца на сцэне Гродзенскага тэатра. Гледачы ўбачаць таксама «Паміж лівнямі» А. Штэйна, «Сэрца на далоні» І. Шамякіна і інш.

Кастрычнік — месяц прэм'ер. У Гомелі завяршаецца работа над п'есай «Вайна пад стрэхамі» па аднайменнаму раману А. Адамовіча. У Магілёве рыхтуецца п'еса Я. Тарасава «Дняпроўскі рубеж».

З лепшымі спектаклямі абласных тэатраў змогуць пазнаёміцца ў лістападзе і мінчане.

ВЕРШЫ І ПЕСНІ—У ДАРОГУ

На карце Беларусі амаль не знойдзеш раённага цэнтра і вёскі, праз якія не праляглі б сёння канцэртныя шляхі артыстаў Беларускай эстрады. Калі б скласці разам усе іх маршруты, атрымалася б дарога даўжынёю ў многія тысячы кіламетраў...

— Вось і круцім сабе галаву,— гаворыць намеснік дырэктара філармоніі Уладзімір Данской. — Вельмі хочацца выканаць усе просьбы, нікога не пакрыўдзіць. Але запрашэнняў так многа, што сядзім з алоўкам у руках і рашаем складаную задачу. Хочацца, каб песні і вершы загучалі ў самых далёкіх кутках нашай рэспублікі.

Ужо створана чатырнаццаць брыгад. Кожная падрыхтавала спецыяльную праграму: святочныя пралогі, вершы і песні, прысвечаныя Кастрычніку, новыя творы беларускіх кампазітараў. Артысты раскажуць пра Беларусь, пра яе людзей, пра вялікія будоўлі. У кожнай брыгадзе — спевакі, танцоры, музыканты, чытальнікі, артысты арыгінальнага жанру. Так што праграмы будуць разнастайныя і цікавыя. Створаны дзве групы, якія выступяць перад школьнікамі і дзецьмі малодшага ўзросту.

Выедуць беларускія артысты і далёка за межы рэспублікі. Брыгада з удзелам В. Сінайскага і Б. Чыгірава ўжо выехала на Украіну. Там яна будзе працаваць і ў святочныя дні.

Канферансье М. Пісьман і яго таварышы адпраўяцца ў Падмаскоўе. Заслужаны артыст БССР Г. Дзідзенка са сваёй групай едзе ў Карэлію. У гарадах Паволжа загучаць беларускія вершы ў выкананні А. Рыжковай.

— Ну, што ж сказаць яшчэ? — працягвае В. Данской. — «Прыкідка» заканчваецца, адміністратары браніруюць месцы ў паяздах і самалётах, напагатове службовыя аўтобусы. Словам, песня і верш — у дарогу.

«ТЭЛЕФІЛЬМ» НАБІРАЕ СІЛУ

Сярод перадач Мінскай студыі тэлебачання ў апошні час усё часцей увагу прыцягваюць тэлефільмы. Іх ужо не раз адзначалі на фестывалях і конкурсах, а пра цікавасць гледачоў да іх сведчаць шматлікія пісьмы, якія ідуць у адрас студыі.

Неўзабаве на блакітныя экраны выйдуць новыя тэлефільмы. Пра партыйнага важака сельскіх камуністаў раскажуць у фільме «Бацькоўскі дом — Дабрынёва» Г. Бекарэвіч, У. Арлоў і Л. Броўтман. «Трэнер» — назва дакументальнага фільма пра беларускага трэнера Германа Бокуна, вучні якога сталі чэмпіёнамі свету. А заслужаны дзеяч мастацтваў БССР А. Апанасенка ў садружнасці з рэжысёрам В. Міхарскім зняў фільм пра артыстаў ансамбля беларускага танца.

Работа над гэтымі фільмамі заканчваецца. А ў планах — назвы новых поўнаметражных мастацкіх фільмаў, нарысаў, хранікальна-дакументальных работ. Адна з іх раскажа пра групу беларускіх муляроў, якой давялося будаваць Маўзалей Леніна. Фільм будзе называцца «Памяць». Наперадзе яшчэ адна цікавая работа: публіцыстычны фільм «Біяграфія маёй рэспублікі».

«Тэлефільм» набірае сілу. Ужо цесна яму ў некалькіх пакоях студыі, ужо ёсць у яго сваё невялікае памяшканне, а ў перспектыве — новы будынак з павільёнамі, студыяй і сучаснай апаратурай.

З ДНЁМ НАРАДЖЭННЯ, РАДЗІМА!

У кожным раёне, у кожным Доме культуры на Гродзеншчыне адбудуцца святочныя канцэрты, прысвечаныя этапам вялікага шляху, пройдзеным краінаю за 50 гадоў. Тэатралізаваны паказ будзе наладжаны ў Гродзенскім гарадскім парку. Ваўкавыскі ансамбль песні і танца «Маладосць» у пачатку лістапада едзе да сваіх сяброў у Беласток, а польскі калектыў мастацкай самадзейнасці прыедзе з канцэртамі ў Беларусь. З красавіка па Гродзенскай вобласці падарожнічае юбілейная фотавыстаўка, якая пабывала ўжо амаль ва ўсіх раёнах. Цяпер яна ў гасцях у жыхароў Берастовіц.

Пра ўсё гэта нам у газету паведаміў начальнік Гродзенскага абласнога ўпраўлення культуры А. Луцкоў.

А вось якія весткі прыйшлі з Брэста. 20 кастрычніка пачнецца конкурс на лепшы тэматычны святочны канцэрт. У ім прымуць удзел калектывы мастацкай самадзейнасці гарадскіх і раённых дамоў культуры. Адбудуцца абменныя канцэрты паміж раёнамі. 1 лістапада ў горадзе адкрываецца выстаўка работ мастакоў Брэстчыны.

Напярэдадні свята калгаснікі атрымаюць 57 новых клубаў.

СВЕТ СУЧАСНІКА

Уладзімір ЮРЭВІЧ

Мастацкай выстаўкі заўсёды чакаеш як свята. Тым больш сёлетняй, наладжанай з нагоды залатога юбілею Савецкай дзяржавы.

Прызнаюся адразу, што ішоў я на гэтую выстаўку з загадзя склаўшымся намерам—убачыць галерэю вобразаў тых абуджаных рэвалюцыяй людзей з народа, што рынуліся самааддана, нават самаахвярна на штурм старога ладу, заваёўвалі новыя пазіцыі ў свеце, беззапаветна баранілі гэтыя пазіцыі і ладзяць сёння ў гераічным парыве творчасці найшчаслівейшы лад на зямлі.

Партрэту, як самастойнаму жанру, на выстаўцы адведзена не надта каб шмат месца. Затое як шырока прадстаўлен вобраз сучасніка ў многафігурных кампазіцыях. Хоць, шчыра кажучы, глыбокага і ўсебаковага прачытання характараў, асветленых яскравай думкай і сагрэтых унутраным хваляваннем мастака, на выстаўцы не так ужо і шмат. Тут мне хочацца назваць перш-наперш трыпціх *Я. Зайцава «Мая рэспубліка ў* гады Айчыннай» (яго бакавыя часткі), палотны І. Давідовіча «Нарачанская быль», Ф. Дарашэвіча «1941», Р. Кудрэвіч «Перад канцэртам», трыпціх Я. Харытоненкі «Неспакойныя сэрцы». Кожны з гэтых мастакоў узняўся на тую ступень майстэрства, калі твор здольны выклікаць глыбокі роздум, моцныя пачуцці.

Асобна хачу спыніцца на вобразе Ул. І. Леніна. З самымі светлымі думкамі, з самымі шчырымі намерамі беларускія мастакі бяруцца за найадказнейшую задачу папоўніць сусветную Ленініяну чымсьці надта выразным і неспадзяваным.

На юбілейнай выстаўцы сустракаешся з Леніным не толькі традыцыйным, але і ўзноўленым—мастакі шукаюць новыя рысы ў гэтым, здавалася б, да драбніц знаёмым вобразе. Традыцыйнае вырашэнне, калі яно прасякнута глыбокім філасофскім сэнсам, напоўнена адпаведным гэтаму сэнсу настроем, прымальна і сёння з куды большай падставай, чым пазбаўлены зместу пошук толькі формы. Але ж традыцыі бываюць плённыя, або, як кажуць, прагрэсіўныя, а здараюцца і такія, што не вызначаюцца патэнцыянальным зарадам, застаюцца традыцыямі даўно пройдзенага ў сацыяльным жыцці грамадства этапу.

Прынамсі, у палоне такой малаплённай традыцыі выяўлення толькі знешняга, бясстраснай ілюстрацыі гістарычных падзей знаходзіцца мастак А. Шыбнёў. І ў новым палатне «Ленін у Кастрычніку» ён паказаў не жывыя, адпаведныя складаным абставінам паводзіны кіраўніка мас, а тэатралізаваны, загадзя зрэжысаваны выхад правадыра на сцэну гісторыі. Гэтаму стандарту думкі адпавядае і паказ Леніна выраўшымся наперад, і яркае святло на яго твары, што так кантрастуе з густым чорным колерам адзення, як бы знарок адрасаванага для гэтага выхаду. І зіхатлівы бляск мармуровых прыступкаў, на якіх хоць бы дзе адна парушынка ад слядоў нядаўняга штурму. Цяпер, калі мы дакрануліся да неахопнага багацця жывых сведчанняў таго, як здзяйснялася рэвалюцыя, калі Ленін стаў для нас больш чым чалавечным, родным, блізкім, не хочацца бачыць яго на катурнах, змайстраваных хоць бы і спрактыкаванай рукой прафесіянала. Усё, што паўтарае даўно і добра вядомае як зместам, так і формаю, страчвае ўсякую сілу ўздзеяння і не мае ніякага дачынення да вялікага мастацтва.

Вобраз Леніна даўно цікавіць і мастака А. Гугеля. Прыгадаем яго палотны з ранейшых выставак («Апасіяната», напісаная разам з Р. Кудрэвіч; «Ленін і Крупская ў Горках»), дзе вельмі выразна праявілася імкненне паказаць у вобразе правадыра яго чалавечнасць, яго прастату і разам з тым арліны ўзлёт думкі, унутраную ўзрушанасць, тонкую мудрасць.

Сёлета А. Гугель прадставіў вырашанае ў традыцыйнай, строга рэалістычнай манеры палатно «Ленін сярод раненых чырвонаармейцаў». Традыцыйнае і разам з тым, колькі ў ім навізны! Перш-наперш новы сюжэт. *І новае ў вырашэнні самога вобраза.* Тут з новых рыс, з новых, вельмі канкрэтных, індывідуальных элементаў кампазіцыі (Ленін абапёрся на спінку крэсла, нібы зайшоў у сям'ю, якую даўно ведае) складваецца ўсё той жа абагульнены тып самага чалавечнага на свеце чалавека, які аднолькава цікавіўся як планетарнымі маштабамі рэвалюцыі, так і яе пераламленнем у душы кожнага, каго захапіла яна ў самы вір падзей.

Ні цень збянтэжанасці або няёмкасці ад незвычайных абставін сустрэчы не відаць на тварах, выпісаных без скрупулёзнай дэталізацыі, але якраз з тымі рысамі адметнасці характару кожнага, якія памагаюць вобразу быць аб'ёмным, г. зн. здольным перадаць не нешта павярхоўна-выпадковае, а глыбока-прычыннае, што ідзе ўсімі каранямі ў глыбіню душы партрэтуемых. Тут і зацікаўленасць агульным ходам рэвалюцыі, і трывога за лёс народа, і душэўная спагада да сённяшніх пакут. Адным словам, цэлая гама шчырых, чалавечых пачуццяў. А. Гугель яшчэ раз засведчыў уменне так аб'ядноўваць усю суму дэталей, што яны ствараюць лагічнае развіццё мастацкага вобраза, якое не на паверхні, а глыбей, недзе за яго матэрыяльнымі межамі.

Мастак не можа проста абмінуць традыцыі формы. І калі ён адважваецца пабурыць традыцыйнае ў форме, дык павінен паклапаціцца і пра тое, каб новае было глыбейшае за старое і па думцы, і па настрою. У. Стальмашонак пайшоў на смелы крок, да якога даўно рыхтаваўся. Ён адважыўся ў сваім палатне «Вхутэмас» здзівіць гледача перш за ўсё кідкім вырашэннем папулярнай у нашы дні ідэі: Ленін пры ўсёй геніяльнасці быў, як усе, чалавекам. Такім іменна сярод вхутэмасаўцаў ён і паказан. У яго такія ж, як і ва ўсіх, вочы, яны гэткія ж гарэзлівыя, з той іскрынкай радасці, якая не месціцца ў грудзях, а просіцца вонкі. Здзіўленне новым, чым жыло мастацтва, якое ўзялося бурыць старыя ідэі і старыя формы.

«Уладзімір Ільіч адшуткоўваўся ад іх, насміхаўся крышачку...» — успамінае А. Луначарскі пра наведванне Леніным інтэрната вхутэмасаўцаў. «Яму ўспаміналася вхутэмасаўская моладзь, поўная жыцця і радасці, гатовая памерці за Савецкую ўладу, не знаходзячая слоў на сучаснай мове, каб выразіць сябе...»—прыгадвае Н. Крупская. Іменна гэта чытаецца на палатне У. Стальмашонка, чытаецца з ходу, без асаблівага ўзірання. І ўсё ж, зразумеўшы выразнасць задумы, стаіш перад палатном спакойна. Яно не ўзрушае, бо надта ж аднастайны, хоць і не пазбаўлены знешняй экспрэсіі строй ліній і фарбаў. Як не ўзрушвае сёння і ранні Маціс ды яго паслядоўнікі 20-х гадоў, што захапляліся празмерна назольнай дэкаратыўнасцю, непрымальнай спрошчанасцю малюнка. Бо ўсё гэта было ад негрунтоўнасці думкі, якая падпарадкавана пошукам формы.

Могуць запярэчыць, што кожны мастак звяртаецца да той меры і да той ступені ўмоўнасці, якая найбольш поўна выяўляе яго мастацкую задуму. Але ж не варта пры гэтым забывацца, што ўмоўнасць—з'ява не застылая ў мастацтве. Яна мяняецца разам з новымі задачамі часу, з узроўнем тэхнікі, з ростам грамадскай свядомасці. А паўтарэнне ўжо адкрытага, прывязанага да пэўнага гістарычнага перыяду, інакш не назавеш як стылізацыяй. Мастацтву ж нашага, адзінага ў свеце, грамадства, патрэбна сёння адпаведная ўзроўню яго мыслення, яго эмацыянальнаму ладу адметнасць стылю, у якім канцэнтравалася б актыўнасць зместу, неаднароднасць характараў, прыналежных пэўнаму часу гісторыі, нацыянальная самабытнасць вобразаў. Добра, што многія з беларускіх мастакоў знаходзяцца ў пошуках гэтага стылю. Блага, аднак, тое, што не заўсёды гэтыя пошукі творчыя.

Праз гады кожны вялікі ці малы народ збірае для нашчадкаў той неацэнны, непаўторна-яркі, самабытны пасаг, без якога мастакам не абысціся, калі яны ўсур'ёз турбуюцца пра пошукі стылю новай эпохі. Народныя легенды, бабульчыны казкі, старыя прымаўкі, хатні набытак, сістэма звычаяў, густаў, поглядаў—усё гэтае на першы погляд малакаштоўнае «начынне», скамянелы скарб, што спыніўся перад дзівосамі тэхнікі ў сваім развіцці і стаў прадметам увагі хіба нешматлікіх дысертантаў, можа заблішчаць у шчырых руках сучаснага нацыянальнага мастака не толькі вялікім харамствам, не толькі свежым вобразам, але і легчы ў аснову вялікага стылю часу, асветленага выразным ідэалам будучыні.

У гэтым плане мне здаюцца плённымі і грунтоўнымі пошукі мастакоў Прыбалтыкі. Я прыгадваю іхнюю выстаўку ў Маскве ў Манежы (1966 г.). Літва, Латвія, Эстонія раскрыліся ў творах выяўленчага мастацтва кожная па-свойму як самабытная, хоць і асветленая адным сонцам сацыялізма, рэспубліка. Ад неспакою, нават некаторай мітуслівасці ліній, фарбаў, аб'ёмаў у літоўцаў я пераходзіў у больш спакойныя, напоўненыя суровым рэалізмам залы латышоў, а потым зноў вырываўся ў завіруху ліній, у край прыглушаных фарбаў, скіраваных увысь аб'ёмаў—у эстонцаў. Народы-суседзі не выглядалі ў мастацкіх творах блізнятамі, яны

(Працяг на 2-й стар.).

Новыя назвы на афішах

БЕЛАРУСКІ дзяржаўны драматычны тэатр імя Якуба Коласа паказаў віцеблянам прэм'еру спектакля па п'есе М. Шатрова «Шостае ліпеня». Пастаноўка галоўнага рэжысёра тэатра С. Казіміроўскага. Мастак—заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Я. Нікалаеў. У ролі Ул. І. Леніна народны артыст БССР Ф. Шмакаў. Ролі палечнікаў вялікага правадыра—Я. М. Свярдлова і Ф. Э. Дзяржынскага выконваюць артысты В. Рубан і У. Куляшоў. У спектаклі заняты таксама народныя артысты БССР А. Шэлег, М. Звездачотаў, заслужаныя артысты БССР Л. Мацісава, Г. Маркіна і іншыя.

На здымку—сцэна са спектакля.

ПАВУЧЫЦЕСЯ Ў СТОЛІНЦАЎ!

Столін — глыбінь-гарадок. Да Брэста ад яго кіламетраў дзвесце, да Мінска — яшчэ больш. Няма ў ім тэатраў, канцэртных арганізацый. І тым большая адказнасць кладзецца на работнікаў кінасеткі, бо кіно ў жыцці гарадка і раёна—адна з крыніц шырокага знаёмства з вялікім мастацтвам, з падзеямі ў нашай краіне і за рубяжом.

На ўсіх нарадах, семінарах столінскіх кінамеханікаў ставяць у прыклад. І сапраўды, зладжаная работа калектыву раённай кінасеткі варта пераймання. Хто адным з першых у рэспубліцы паставіў пытанне аб высокім грамадзянскім абавязку сельскага кінамеханіка, яго адказнасці перад гледачом? — столінцы. Хто першым у кінасетцы Беларусі ўзняў сцяг спаборніцтва за дастойную сустрэчу 50-годдзя Вялікага Кастрычніка? — столінцы. Дзе можна павучыцца, як змагацца за рэнтабельную работу кожнай кінаўстаноўкі? — у столінцаў. Хто добра прапагандуе творы савецкай кінематаграфіі, настойліва пашырае кола сельскіх аматараў кіно? — зноў столінцы.

У раёне склаўся вельмі дружны калектыў кінафікатараў. Дзесяць брыгад кінамеханікаў створана тут. Узначальваюць іх вопытныя, аўтарытэтныя кінамеханікі С. Залетка, Н. Зельманчук, Я. Комік, Н. Бурда, А. Вярэніч, А. Ясько, М. Грэчка, К. Бараноўскі, М. Туравец, Р. Грынюшка. Брыгады спаборнічаюць паміж сабой. Штомесячна на агульных сходах работнікаў кінасеткі падводзяцца вынікі выканання абавязацельстваў. Выпускаюцца лісткі славы пра лепшых кінамеханікаў. Брыгадам-пераможцам уручаецца пераходны чырвоны вымпел і грашовая прэмія.

Стала добрай традыцыяй у Століне праводзіць раённыя семінары работнікаў кінасеткі ў тых вёсках, дзе ёсць добрыя стацыянарныя ўстаноўкі. Такія заняткі, напрыклад, адбыліся ў кінамеханікаў С. Залеткі, Я. Коміка, М. Гізуна. Вывучаліся перадавыя метады працы, асабліва пытанні арганізацыі прапаганды фільмаў, рэнтабельнасці работы.

Кінамеханік Сцяпан Залетка ўмела прапагандуе савецкія фільмы. Ён аформіў у Белавушскім сельскім клубе куток кінагледача, дзе паказаны дасягненні нашага кінамастацтва за 50 гадоў Савецкай улады. У клубе часта наладжваюцца абмеркаванні фільмаў. Разам з сакратаром партыйнай арганізацыі калгаса «Запаветы Ільіча» І. Лазіцкім ён стварыў атэістычны кінолекторый. Два разы ў месяц там чытаюць лекцыі, дэманструюць дакументальныя і навукова-папулярныя фільмы, паказваюць светлавыя сатырычныя газеты, сюжэты для якіх кінамеханік бярэ з мясцовага жыцця.

Пачын Сцяпана Залеткі падхапілі і другія кінамеханікі раёна. Цяпер на Століншчыне працуюць 25 тэматычных кінолекторыяў, сярод іх восем атэістычных, 11 — на грамадска-палітычныя тэмы, шэсць — для моладзі і падлеткаў. Ініцыятыву кінамеханіка падтрымалі райком партыі, пярвічныя партыйныя арганізацыі калгасаў, работнікі культасветустаноў. Кінолекторыі сталі адной з дзейсных форм ідэалагічнай работы сярод працаўнікоў вёскі.

З дапамогай кіно ўмела прапагандуе дасягненні навукі і перадавога вопыту ў сельскай гаспадарцы выдатнік кінематаграфіі СССР Якаў Комік. У калгасе «17 верасня» за год ён наладзіў 48 сеансаў сельскагаспадарчых фільмаў. Да таго ж кінамеханік прымае актыўны ўдзел у грамадскім жыцці калгаса. Ён член рэдкалегіі калгаснай насценнай газеты, яго часта можна сустрэць сярод жывёлаводаў, паляводаў, механізатараў.

Многа ўвагі аддае Я. Комік і абслугоўванню юнага гледача. Для дзяцей ён арганізуе ў месяц не менш 25 сеансаў. У Хорскай сярэдняй школе ён стварыў піянерскі кінатэатр «Космас». Па заяўках дзеці глядзяць мастацкія і дакументальныя фільмы.

Вопыт Я. Коміка пераймаюць усе кінамеханікі раёна. На Століншчыне паспяхова прайшоў фестываль сельскагаспадарчых фільмаў. Як правіла, перад кожным сеансам з лекцыямі і дакладамі выступалі аграномы, заатэхнікі, кіраўнікі калгасаў і саўгасаў. Такіх сеансаў было наладжана каля 400.

Варта адзначыць і яшчэ адно ў рабоце столінскіх кінафікатараў. Клапоцячыся пра гледача, дырэкцыя кінасеткі рашуча скарачае колькасць перасовак. У 20 невялікіх клубах, напрыклад, стацыянарна ўстаноўлена вузкаплёначная апаратура. У раёне зараз 22 сельскія кінатэатры, у якіх дэманструюцца шырокаэкранныя фільмы.

Раённая кінасетка працуе рэнтабельна, рытмічна, з месяца ў месяц выконвае і перавыконвае планы. Летась Столінскі галоўны кінатэатр тройчы займаў першае месца ў сацыялістычным спаборніцтве работнікаў кінасеткі Брэсцкай вобласці. Сёлета яны працуюць яшчэ лепш. Свае абавязацельствы ў гонар 50-годдзя Вялікага Кастрычніка яны ўжо выканалі.

Р. ЖУК,
намеснік начальніка галоўнага ўпраўлення кінафікацыі і кінапракату Дзяржаўнага Камітэта Савета Міністраў БССР па кінематаграфіі.

З ЮБІЛЕЙНАЙ МАСТАЦКАЙ

Л. АСЕЦКІ. «Смаргонь. 1905 г.» (лінагравюра).

НАШЫ МАЙСТРЫ МАСТАЦТВА

СЛУЖЭННЕ РЭВАЛЮЦЫІ— СЛУЖЭННЕ ПРАЎДЗЕ

Яшчэ вогненныя шнуры франтоў грамадзянскай вайны апаясвалі краіну, а дзеячы тэатра ўжо шукалі адказы на мастацкія запатрабаванні Рэвалюцыі. Нараджаліся ў акцёраў новыя творчыя погляды, вызначаліся адносіны да людзей, чые вобразы трэба было ўвасобіць на сцэне перад рабочай, чырвонаармейскай і сялянскай аўдыторыяй. Мастацтва акцёра ўсё больш напаўняў сцвярджальны пафас, захапленне чалавекам мужнага сэрца, рэвалюцыйнага тэмпераменту. На тэатральныя падмосткі ўзняўся свядомы і натхнёны змагар за народную справу.

Сярод першых беларускіх артыстаў, якія арганічна зразумелі і заўсёды паслядоўна ажыццяўлялі новыя творчыя задачы, мы называем Лідзію Іванаўну Ржэцкую. Пачынаючы з ролі Зоські ў купалаўскім «Раскіданым гняздзе» і да нядаўняй ролі Марфы ў спектаклі «У мяцеліцу», — амаль пяцьдзесят гадоў служыць Лідзія Іванаўна мастацтву праўды, мастацтву чалавеказнаўства, сцвярджаючы сваімі сцэнічнымі вобразамі, што жыццё ўпрыгожваюць людзі гарачага сэрца, неспакойнай думкі, высакародных ідэалаў і гераічных спраў.

Творчае шчасце актрысы ў тым, што рэпертуар роднага ёй купалаўскага тэатра так часта дазваляў па-народнаму шчыра і праўдзіва, на ўвесь голас гаварыць пра жанчыну, апяваючы яе матчыну веліч і сумленныя пошукі свайго месца ў гістарычных падзеях рэвалюцыйнага часу. Станоўчыя ідэалы сцвярджае Ржэцкая і тады, калі выкрывае агіднае, ганебнае і нават звярынае ў псіхалогіі і паводзінах мяшчан, здраднікаў і баязліўцаў. Жанравая разнастайнасць роляў—характэрная адзнака творчасці актрысы.

Наўрад ці будзе перабольшаннем, калі пра лепшыя сцэнічныя партрэты, так ярка абмаляваныя Ржэцкай, мы скажам—Рэвалюцыяй асветленыя. І сапраўды, прыгадаем: Заіра ў фурманаўскім «Мецяжы», Алена з «Міжбур'я» Д. Курдзіна, Ліда з драмы «Платон Крэчат» А. Карнейчука, цёця Каця («Хто смяецца апошнім» К. Крапівы), Аўдоцця («Пяюць жаваранкі» К. Крапівы), Ганна Чыхнюк («Выбачайце, калі ласка!» А. Макаёнка), Сцепаніда («Пагібель воўка» Эд. Самуйлёнка)... Кожная з гэтых гераінь несла на сабе адбітак бурлівага і напружанага жыцця краіны, рабіла тыя або іншыя ўчынкі пад уздзеяннем значных грамадскіх падзей.

Лідзія Іванаўна — актрыса незвычайна арганічнага рэалістычнага таленту. Галоўны яе клопат—вернасць жыццёвай праўдзе, праўдзе паводзін чалавека ў пэўных драматычных ці камедыйных абставінах. Магчыма, найбольш адчуваеш рэалістычную прыроду таленту Ржэцкай у вобразах Сакаловай («Апошнія»), Каспарыхі («Салавей») і Марфы («У мяцеліцу»). Гэтыя гераіні прыгожыя сваёй мужнасцю і непахісныя ў абароне высокай чалавечай годнасці.

Вось у дом «апошніх» запрашаюць маці арыштаванага рэвалюцыянера, які страляў у гаспадара дома—жандара, слугу царскага трона. У дыялогах з Каламійцавым і Соф'яй, якія з выключным натхненнем вядзе Л. Ржэцкая, глыбока раскрываюцца душэўная веліч, непахіснасць і прывабнасць жанчынымаці. Ржэцкая — Сакалова стрымлівае свой тэмперамент, бо разумее, хто перад ёю. «Я не прашу, а прапаную вам выправіць вашу памылку», — гаворыць яна Каламійцаву. Шматграннай эмацыянальнай афарбоўкай гэтых слоў актрыса перадае і бязмежную любоў да сына, і гордасць за яго, і веру ў сваю маральную перавагу над царскім чыноўнікам. Нават у постаці яе—сіла маці, адвага маці. І зусім мяккай жаноцкасцю прасякнута сцэна з Соф'яй: Сакалова з высакародным спачуваннем ставіцца да інтэлектуальна кволай жанчыны, якая не ўмее змагацца за шчасце сваіх дзяцей, сваіх «апошніх».

А Каспарыха? Гэта не проста гаротная, стомленая цяжкім жыццём жанчына, а палымяны і горды змагар за права «людзьмі звацца». Яе пратэст супроць панскага гвалту—гнеўны голас аднавяскоўцаў, пакалення, народа.

Як дасягаецца такое, калі зусім звычайная жанчына, з сакавітай і пявучай мовай, з некрыклівым па-сялянску жэстам, вельмі падобная на «адну з натоўпу», раптам узнімаецца да ўзроўню мастацкага сімвала,— гэта сакрэт асаблівага майстэрства актрысы, уласцівага ёй адчування вялікага ў звычайным. Ад праўды ў падрабязнасцях да праўды абагуленага тыпа — так іменна стварае свае вобразы Ржэцкая.

Мудрай і чалавечнай малюе актрыса прафесіянальную рэвалюцыянерку Марфу са спектакля «У мяцеліцу». У ёй няма нічога вонкава крыклівага і напышлівага, затое ёсць востры розум, драматычнае напружанне думкі, дасціпны гумар. Яна, здаецца, ні разу не прамовіла нічога тонам загаду, але мы адчуваем валявую засяроджанасць чалавека, які быў байцом на барыкадах і зведаў холад казематнага карцэра, для якога рэвалюцыя—гэта жыццё.

Ва ўсе свае ролі Лідзія Іванаўна ўваходзіць мякка, непрыкметна, але настолькі арганічна, што зліваецца з гераіняй у адзіную індывідуальнасць. Якой бы трагедыйнай сілы сцэна ні выконвалася, артыстка не дазволіць сабе штучна фарсіраваць голас, мітусліва рухацца, уяўна-рамантычна вымаўляць тэкст. Паслядоўны і адданы прыхільнік рэалістычнага тэатра, яна не захапляецца «выйгрышнымі» дэталямі і «самаігральнымі» гастралёрскімі сцэнамі.

Артыстка рашуча не прымае натуралістычнага бытавізму, здробленасці пачуццяў. У створаных ёю вобразах гераінь на першым плане — грамадзянскае аблічча, чалавечнасць і высокая нацыянальная гордасць чалавека. Мы захапляемся чалавечнасцю, разважлівасцю і добрым сэрцам Альжбеты («Паўлінка»). Разам з Ганнай Чыхнюк («Выбачайце, калі ласка!») гневаемся супроць прайдзісветаў, якія замінаюць сумленным людзям будаваць шчаслівае жыццё. Аўдоцця Захараўна («Пяюць жаваранкі»), Алена Сцяпанаўна («Людзі і д'яблы») і цёця Каця («Хто смяецца апошнім»)—гэта нібы нашы добрыя знаёмыя, са светлым розумам і шчырымі пачуццямі, праўдашукальнікі і носьбіты камуністычнай маралі. Газета «Правда» ў 1952 годзе пісала: «Ржэцкая паказвае Аўдоццю Захараўну як чалавека высакароднай душы, які здольны зразумець дзяржаўныя задачы. Актрыса добра даносіць да гледача цёплы народны гумар, якім афарбавана гэтая роля».

І да гэтага часу, хоць прэм'ера прайшла даўно, я чую гнеўны голас Ганны Чыхнюк, калі ёй, сялянцы, заўзятыя чыноўнікі пачынаюць даваць парады, як датэрмінова правесці хлебанарыхтоўкі: «Чулі, ведаем! Дык для гэтага парадак трэба. А не так: стук-грук—хата, цяп-ляп—печ! Выбачайце, калі ласка, так не выйдзе. Па-твойму, выходзіць, што трэба ўсё кінуць-рынуць: і сіласаванне, і другі ўкос, і звозку саломы ад камбайнаў, і жніво... Не толькі сённяшнім днём трэба жыць...» Вось гэта—у яе ў сэрцы: клопат пра сёння і пра заўтра. Гэта—яе гаспадарская трывога. Бо Ганна, якой яе іграе Ржэцкая, з тых, пра каго ў народзе кажуць—чалавек для людзей.

Захоўваючы нацыянальную своеасаблівасць у сцэнічных партрэтах, шануючы народныя традыцыі, артыстка раскрывае ў лепшых сваіх вобразах і агульначалавечыя праблемы — любві да радзімы, самаахвярнага кахання, высакароднасці паводзін у грамадстве.

Рэвалюцыя ўзброіла акцёраў і новым адчуваннем класікі. Класічны рэпертуар атрымлівае арыгінальную і паглыбленую трактоўку і на беларускай сцэне. Мальер і Шэкспір, Астроўскі і Талстой, Чэхаў і Горкі знайшлі на беларускай сцэне ў гэтае паўстагоддзе цудоўных выканаўцаў.

Нашы артысты па-новаму раскрываюць, у прыватнасці, востры гумар Астроўскага, крытычны пафас яго драматургіі. Выдатны інтэрпрэтатар Астроўскага — Л. Ржэцкая. «Буйны камізм» камедыёграфа ўласцівы яе Мурзавецкай («Ваўкі і авечкі»), Кукушкінай («Даходнае месца»), Шабловай («Позняе каханне») — людзям з воўчымі норавамі. Перад намі адкрываюцца іх эгацэнтрызм, карыслівасць, варожасць усяму чалавечнаму. І тут артыстка дасягае мастацкай тыпізацыі, застаючыся жыццёва пераканальнай у любых сцэнічных абставінах. Нездарма знаўца драматургіі Астроўскага прафесар В. Філіпаў у 1955 годзе падкрэсліваў: «У спектаклі «Даходнае месца» ёсць некалькі выканаўцаў, якія іграюць бліскуча. Гэта — Л. Ржэцкая, якая стварыла яркі вобраз Кукушкінай. Актрыса на роднай мове цудоўна перадала мелодыю рускай мовы...» Гэта ацэнка дорага каштуе, бо характарызуе своеасаблівую сцэнічную манеру Лідзіі Іванаўны ў інтэрпрэтацыі рускай класікі: уменне аналізаваць лад думак людзей і вельмі канкрэтна ўяўляць матывы іх паводзін, здольнасць арганічна пражыць з героем усё яго складанае жыццё на сцэне.

А як хораша яна чытае (не, мабыць, не чытае, а расказвае!) беларускія народныя казкі! Колькі ў яе інтанацыях сонечнай усмешкі, як смачна вымаўляе яна прымаўкі ды прыказкі, якая пявучая бывае яна і тады, калі казка смяецца, і калі — смуткуе.

Класіка і сучаснасць... Яны ўвесь час спадарожнічаюць актрысе Ржэцкай, дазваляючы шчодра і мнагазначна праяўляцца яе таленту. Партыйнасць і народнасць сталі атмасферай творчасці гэтай актрысы. Галоўным пафасам яе творчасці заўсёды былі і застаюцца жанчыны з народа, якія аддаюць яму сваю любоў, душэўны гарт, чалавечы талент. Народная артыстка СССР, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі СССР, яна — адна з піянераў прафесіянальнага тэатра беларусаў — і сёння на перадавой лініі савецкай культуры.

Міхась МОДЭЛЬ.

ІДЗЕ МЕСЯЧНІК КНІГІ

На працягу кастрычніка ў рэспубліцы праходзіць юбілейны месячнік кнігі. Амаль паўсюдна ён стаў сапраўдным святам аматараў літаратуры. Самае прыемнае, што ў месячніку актыўны ўдзел прымае грамадскасць. Вось што паведамляюць у рэдакцыю...

ПАКУПНІКУ НАСУСТРАЧ

У дні месячніка вялікую работу праводзіць мінскі магазін «Ваенная кніга». Работнікі магазіна загадзя афармілі кніжныя выстаўкі і стэнды, падабралі літаратуру аб Вялікім Кастрычніку, творы Ул. І. Леніна, а таксама літаратуру аб ратных подзвігах савецкіх людзей, зрабілі спецыяльныя запрашальныя паштоўкі «Наведай наш магазін», афармілі аддзел «Падарункі—воінам». За гэты час магазін правёў тры кніжныя кірмашы.

В. СЯМЁНАЎ.

□

Мнагалюдна было ў мінулую нядзелю ў гарадскім скверы імя Янкі Купалы. Каляровыя плакаты-заклікі, прымацаваныя проста да ствалоў дрэў, два хлопцы ў беларускіх нацыянальных касцюмах з баянамі, што запрашалі прахожых, — усё было незвычайна. У розных кутках сквера, уздоўж прысад засыпаных золатам лісця, размясціліся 15 кніжных столікаў. За імі стаялі студэнты шасці мінскіх вну. Гэта быў студэнцкі кніжны кірмаш.

На агульную думку, пераможцамі неаб'яўленага конкурсу на лепшую арганізацыю прапаганды і рэкламы літаратуры сталі на ім студэнты Мінскага педагагічнага інстытута імя А. М. Горкага. Вялікі поспех выпаў і на долю студэнтаў радыётэхнічнага інстытута, якія наладзілі бяспройгрышную кніжную латарэю.

Студэнты прадалі каля трыццаці тысяч кніг. Лепшым з арганізатараў кірмашу — Анатолю Ягораву, Наталлі Малахоўскай, Але Станкевіч, Надзеі Стальной, Аляксандру Коту, Раісе Кундзікавай, Вячаславу Гурскаму, Галіне Шафрановіч і Ігару Лапцёнку ад імя гаркома камсамола і Мінскага аблкнігагандлю былі ўручаны падарункі — кнігі. І тое, што гэта адбылося менавіта ля помніка вялікаму Янку Купалу — сімвалічна.

А. ВАРФАЛАМЕЕЎ,
начальнік аддзела прапаганды і рэкламы кнігі, арганізацыі гандлю і выставак Упраўлення кніжнага гандлю.

□

У Нясвіжскім раёне да юбілейнага месячніка кнігі старанна рыхтаваліся як магазіны, так і «Саветы юных сяброў кніг», створаныя ў сярэдніх школах і амаль у кожнай васьмігадовай. Сотні юных кнiганошаў з пакункамі кніг можна бачыць у гэтыя дні на прадпрыемствах і ўстановах, калгасах і саўгасах.

Вызначыліся ўжо і перадавікі перадсвяточнага гандлю кніжнай прадукцыяй—гэта члены «Савета юных сяброў кнігі» Пагарэльскай сярэдняй школы, які ўзначальвае піянерважатая Тамара Вяніцкая, вучні Гарадзейскай сярэдняй школы і Гарадзейскай школы-інтэрната.

Сярод сельскіх кніжных магазінаў пераможцам выйшла Сноўская кнігарня. Як ніколі шмат раскуплена тут палітычнай і мастацкай літаратуры да 50-годдзя Савецкай улады. Учора тут ужо быў выкананы кастрычніцкі план продажу кніг.

П. АНДРЭЕЎ.

КАБ ПОСПЕХ БЫЎ ПОЎНЫ...

«Кніжны свет» — самая вялікая кнігарня Гомеля. Размешчана яна на цэнтральнай вуліцы — праспекце імя Леніна. Надвячоркам, калі гамяльчане вяртаюцца з работы, рэдка хто мінае яе. А ў гэтыя дні людзей прываблiваюць плакаты «Месячнік кнігі, прысвечаны 50-й гадавіне Вялікага Кастрычніка». І ля стэлажоў кнігарні, ля стэндаў з навінкамі, ля паліц асабліва ажыўлена.

Шчабечуць дзяўчынкі ў чырвоных гальштуках. Стары чалавек просіць касірку:

— Пастаўце, калі ласка, юбілейны штамп.

«Джон Рид. Десять дней, которые потрясли мир» — чытаю я на вокладцы. Аплочваю пакупку і я— «Дзень паэзіі. 1967». Гэтай кніжкі яшчэ няма ў мінскіх кнігарнях.

Міма нас, наладкаваўшы важкія пакункі, шыбуюць у дзверы юнакі і дзяўчаты. Гэта грамадскія распаўсюджвальнікі — студэнты чыгуначнага і сельскагаспадарчага тэхнікумаў.

Знаёмлюся з загадчыцай аддзела мастацкай і палітычнай літаратуры Асяй Дзмітрыеўнай Хахловай, распытваю, як ідзе месячнік.

Зроблена ўжо шмат. Добра вывучаны попыт на палітычную літаратуру і дапаможнікі, патрэбныя для навучэнцаў сеткі партыйнай і камсамольскай асветы. Па многіх адрасах разаслана такая літаратура і рэклама на яе. Работнікі магазіна скамплектавалі і разаслалі 67 юбілейных бібліятэчак. Сіламі грамадскасці, у асноўным камсамольцаў і моладзі, праведзены кніжны кірмаш. Што яшчэ? Падрыхтавалі бяспройгрышную кніжную латарэю. Скамплектавалі бібліятэчкі выбранай лірыкі. Будзе праведзена яшчэ некалькі кніжных кірмашоў, у тым ліку разам з Чарнігаўскім аблкнігагандлем.

— Ці можна падвесці ўжо некаторыя вынікі?

— За першую дэкаду прададзена кніг на 3 600 рублёў, на ўзроўні першай дэкады верасня. А тады выручка была асабліва багатай — прадавалі школьныя падручнікі.

— Па аблкнігагандлю прададзена кніг за дэкаду на 12 тысяч рублёў, — уступае ў размову Марат Аляксандравіч Шур, начальнік гандлёва-асартыментнага аддзела аблкнігагандлю.

Цікаўлюся арганізатарскай работай у цэлым па абласным кнігагандлі. Як выкарыстаны фонды літаратуры, выпушчанай у мінулыя гады? Як дапамаглі навінкамі? Ці наладжваліся сустрэчы чытачоў з пісьменнікамі? Як працуюць гарадскія і раённыя штабы па правядзенню месячніка?

Твар Марата Аляксандравіча хмурыцца ўсё больш і больш. У словах чутна горыч і крыўда:

— І вы пра штабы... З упраўлення кніжнага гандлю прыйшло рэкамендацыйнае пісьмо — стварыць такія штабы сумесна з прадстаўнікамі аблспажыўсаюза і «Саюздруку». А сувязі між намі, кажучы шчыра, няма ніякай, існуем паралельна... На паях з аблспажыўсаюзам мы вырашылі выпусціць да месячніка рэкламны плакат, дык давялося кіраўнікоў фабрыкі «Палесдрук» угаворваць дзён дзесяць... Ды і прадаваць асабліва няма чаго. На складах было кніг мінулых гадоў выпуску на 220 тысяч рублёў. Цяпер засталося тысяч на 80. Усё, што мела таварны выгляд, забрана і рэалізавана. Навінак жа прыходзіць мала. Выдавецтва «Беларусь» сёлета падвяло нас, як ніколі. Мы атрымалі толькі трэцюю частку абяцаных планам і заказаных намі выданняў. От тут і разгортвайся як хочаш... Вы гаварылі яшчэ пра сустрэчы пісьменнікаў з чытачамі. І з Камітэта па друку таксама пыталіся, колькі было такіх сустрэч. А што я магу адказаць? Ніводнай! Звяртаўся я ў Мінск, у Бюро па прапагандзе літаратуры пры Саюзе пісьменнікаў. Прасіў прыслаць групу беларускіх пісьменнікаў. Адмовілі: ніхто не зможа прыехаць...

Слухаў я, і ад гэтай «лыжкі дзёгцю» патроху псавалася першае ўражанне. Без належнай падрыхтоўкі ідзе на Гомельшчыне юбілейны месячнік кнігі. І таму вынікі яго, калі неадкладна не паправіць становішча, будуць не такія, як хацелася б.

П. МІСЬКО,
спец. кар. «Літаратуры і мастацтва».
г. Гомель.

У ВЯСЁЛЫМ ЖАНРЫ

Заўтра пачне свой чарговы сезон Магілёўскі абласны музычна-драматычны тэатр. У гутарцы з нашым карэспандэнтам дырэктар тэатра Анатоль Іванавіч Паніхін расказаў:

— Гэты год быў у нас нялёгкі. Амаль увесь час, як кажуць, на калёсах. Студзень—вельмі адказныя гастролі ў Мінску, сакавік—Латвія, а потым Баранавічы, красавік — Бабруйск, май—Віцебск, чэрвень—ліпень—Чарнігаў, Разань, Бранск. Калектыў наш сустракалі гасцінна, мы прывезлі дадому вялікую прэсу, без хвальбы скажам—станоўчую. З нашымі спектаклямі пазнаёміліся сотні, тысячы людзей, і калі мы прынеслі ім радасць, і калі мы не толькі забаўлялі іх, але і неслі ім вялікія думкі,—дык ніякай працы не шкада.

Нядаўна ў тэатры быў конкурс, і наша трупа папоўнілася здольнай моладдзю. Сярод «навічкоў»—дырыжор В. Шастапалаў, салісты балета Г. Чысцякова, Ю. Кастрыцкі.

Новы спектакль, прэм'ера якога адбудзецца днямі, мы прысвячаем 50-годдзю Кастрычніка. Гэта—аперэта В. Мурадзлі «Дзяўчына з блакітнымі вачыма». Пастаноўка заслужанага артыста Карэльскай АССР В. Ажарэльева. Драматычная група нашага тэатра 30 кастрычніка пакажа прэм'еру музычнага вадэвіля «Мяжа маіх мараў» па п'есе П. Градава (музыка С. Каца). Спектакль падрыхтаваны спецыяльна для сельскіх і раённых пляцовак. Адразу ж пасля прэм'еры акцёры паедуць па вобласці.

Наперадзе шмат планаў, у тым ліку спектакль для школьнікаў, але пакуль усе намаганні калектыву скіраваны на спектаклі, прысвечаныя Кастрычніку.

ГУЧАЦЬ НОВЫЯ ТВОРЫ

Пасля летняга перапынку ў Саюзе кампазітараў БССР узнавіліся традыцыйныя «музычныя серады». Першая ж сабрала многа слухачоў — кампазітараў, музыказнаўцаў, студэнтаў, вучняў музычных навучальных устаноў, аматараў музыкі.

«Серада» — гэта перш за ўсё знаёмства з новым. Вось і на гэты раз кампазітары прынеслі на суд слухачоў рад новых твораў. Ю. Семяняка паказаў дзве песні. «Прызнанне» напісана на словы Алеся Бачылы, паэта, які плённа супрацоўнічае з кампазітарам. Песню выканала народная артыстка СССР Нінель Ткачэнка. Другая песня Ю. Семяняки «За Белаю Вежай» (на словы Еўдакіі Лось) — дуэт, прысвечаны савецкім воінам-пагранічнікам. Яго выканалі А. Бокаў і Ю. Смірноў (канцэртмайстар Л. Максімава).

Э. Тырманд пазнаёміла прысутных з вакальным цыклам на вершы М. Танка «Зямное прыцягненне». Цыкл уключае пяць рамансаў: «О, як лёгка ісці», «Калі б я забыў», «Хоць сад абтрэсены», «Ідучы на сустрэчу», «Парог». Іх выканалі Сяргей Машкоў і заслужаная артыстка БССР Тамара Міянсарава.

Адзін са старэйшых беларускіх кампазітараў М. Аладаў працягвае плённа працаваць у самых розных жанрах. За апошні час ім напісаны вакальна-сімфанічная паэма «Шляхамі барацьбы і перамог» (словы А. Дзяржынскага), прысвечаная 50-годдзю Кастрычніка, і рад твораў камернай музыкі. На «серадзе» кампазітар паказаў дзве п'есы для струннага квартэта — «Ронда» і «Вальс». Гэта жанравыя карцінкі, у якіх па-майстэрску выкарыстаны магчымасці струннага квартэта. Выконваў абедзве п'есы струнны квартэт Саюза кампазітараў БССР у складзе Ю. Гершовіча, П. Валадарскага, В. Бабкінай, М. Шчарбакова.

На вечары прагучалі і творы Л. Смялкоўскага. Радыёслухачы ведаюць яго як кіраўніка секстэта домр Беларускага радыё і тэлебачання. Малады музыкант ужо некалькі гадоў займаецца творчай дзейнасцю. На «серадзе» Л. Смялкоўскі паказаў фартэпіянны квінтэт (яго выканалі В. Сарока, Ю. Ільяшоў, А. Тульчынскі, У. Перлін, Ю. Корсак). Музыка квінтэта сведчыць, што аўтар валодае пэўнымі навыкамі, яму трэба іх, аднак, настойліва ўдасканальваць.

У заключэнне «серады» Ю. Смірноў праспяваў раманс Л. Смялкоўскага на словы Я. Купалы «Як у лесе зацвіталі»...

НА ГАСТРОЛЯХ—СТУДЭНТЫ

Студэнты 4 курса тэатральна-мастацкага інстытута разам са сваім педагогам дацэнтам А. Бутаковым накіраваліся ў перадсвяточную паездку па воінскіх часцях і клубах Беларусі. Яны паказваюць спектакль «Сям'я» па п'есе І. Папова.

Апрача спектакля, студэнты падрыхтавалі і паказваюць спецыяльную канцэртную праграму. Аказваюць яны і метадычную, і практычную дапамогу самадзейным калектывам у падрыхтоўцы канцэртаў да паўвекавога юбілею Савецкай дзяржавы.

Я. МАЛЫ.

СВЕТ СУЧАСНІКА

(Заканчэнне. Пачатак на 1-й стар.).

былі адметныя перш за ўсё нацыянальнымі рысамі, якія памагалі адчуць агульны, інтэрнацыянальны пачатак іх жыцця, напоўненага пафасам працоўных будняў, яснай перспектывай.

Мастак мае акрамя вынашанай тэмы, выразнай задумы сваю ўлюбёную гаму колераў, можа абагульняць малюнак да контурнага, можа адмаўляцца ад лінейнай перспектывы. Усё гэта, як кажуць, прыкметы прыватнага, індывідуальнага.

У гэтым плане, напрыклад, вядзе свае пошукі бясспрэчна таленавіты мастак М. Савіцкі. Многіх бянтэжыць прынцып аплікацыі, якім карыстаецца ён, як бы накладваючы адзін контур на другі, адзін аб'ём на другі. Але ж нельга не заўважыць у палатне «Партызанская мадонна» імкненне мастака захаваць цэласнасць і адзінства жывапіснай плоскасці, не даць разарваць яе паказам глыбіні прасторы. Традыцыйны вобраз мацярынства, ідэі мацярынскага подзвігу настолькі агульначалавечныя, «планетарныя», што вымагалі звязаць лёс сваіх герояў—маці і дзіця—з лёсам усёй Радзімы, нават больш, усёй зямлі.

Сінтэзаваная думка знайшла і адпаведнае яе маштабу ўмоўна-плоскаснае вырашэнне. Але прыгледзішся, і чамусьці на памяць прыходзіць Пятроў-Водкін—не толькі манерай, не толькі сродкамі, але нават сюжэтнымі ходамі. І плённасць пошукаў М. Савіцкага, якія з першага погляду былі ўразілі нечаканасцю, раптам бурыцца, у вачах паўстае банальнае. Хочацца паўтарыць банальную ісціну пра тое, што пераемнасць—не простая лінія, а перакрыжаванні складаных уплываў і залежнасцей. І ці не таму такая кароткая пераемнасць у М. Савіцкага, што мастаку ў творах бракуе пэўнай нацыянальнай прывязанасці. Хоць бы на палатне «Ураджай». Хто яны, гэтыя стомленыя ў гарачую пару ўборкі трое земляробаў: балгары, румыны, мадзьяры? А для выяўлення ўнутранага зместу карціны гэта немалаважна.

Нацыянальнае—гэта не толькі знешнія прыкметы, не толькі этнічная катэгорыя, але і грамадская. Гэта перш за ўсё—склад характару, строй мыслення чалавека, які вырас, выгадаваўся ў пэўным нацыянальным асяроддзі, у пэўнай мясцовасці, у пэўных гістарычных умовах.

Калі пільна прыгледзецца да работ маладога мастака В. Шаранговіча, у прыватнасці да выстаўленых яго ілюстрацый на тэмы купалавых вершаў, пры ўсёй «сучаснасці» стылявых пошукаў абавязкова заўважыш нацыянальнае. І не як аздобу будыніны, а як яе трывалы падмурак, не як уток, а як аснову тканіны. В. Шаранговіч, як і большасць сучасных мастакоў, стварае абагульненыя вобразы, але не адцягненыя сімвалы. На сваёй роднай, нацыянальнай глебе ён узрушвае ўсё новыя і новыя пласты, звяртаецца да народных вытокаў кожнага вобраза, шукае выразнасці ў прастаце і сіле. Такі сугуба нацыянальны яго мужык, «пан сахі і касы», на твары якога, у руках, што трымаюць касу ва ўсёй паставе працаўніка бачыш не толькі гаротнага аратая, поўнага рашучасці змагацца за сваё права чалавекам звацца, але і беларуса, з яго духоўнай паўнакроўнасцю.

Купала на адным з лістоў В. Шаранговіча паказан такім, як кожны з нас яго ўяўляе—выказнікам дум народных. Але гэта не толькі асветленае народнай мудрасцю паэтава чало. Гэта разам з тым і затоеная ў вачах Купалы адметная рыса яго характару—прасветленая журба. Купала ў В. Шаранговіча не плакатны вобраз, які даволі-такі назаляе яшчэ і сёння ў многіх работах з Купаліяны. Ён ачалавечаны, здаецца, да апошняй рысачкі. І гэтым ужо адпаведны стылю нашага часу. Як і тым, што ён нацыянальны, беларускі тып.

Глыбіней раскрыцця характару чалавека нашых дзён вызначаюцца выкананыя ў традыцыйнай манеры акварэльныя лісты Я. Раманоўскага. Сацыяльна-гістарычны аб'ём вобраза дапаўняецца яго этнічным аб'ёмам у сюіце, трапна названай «Галасы Палесся». Гэта не столькі дакладна выпісаная натура з трохі залішняй захопленасцю вонкавай фактурай вопраткі, колькі пошук тыпа, як з'явы глыбока грамадскай, што фарміруецца ў гістарычным працэсе. Багата Палессе народнымі талентамі, багата і самабытнымі характарамі. У гордай паставе Серафімы Пятровай увасоблен тып нязломнай мужнай беларускай жанчыны. Перад намі вобраз такі ж глыбокі, такі ж абагульнены і такі ж канкрэтна-нацыянальны, як купалава Бандароўна ці мележава Ганна. А побач Пелагея Алесіч—добрая, спагадлівая, працавітая, жыццярадасная беларуская маці.

Калі глядзіш на афорты А. Кашкурэвіча, якія складаюць сюіту «Майстры», назойлівая думка аб тым, што недзе ўжо бачыў гэтую вытанчаную лінію, гэтую ўмоўнасць дэталі, гэтыя тэхнічныя прыёмы, не пакідае доўгі час, пакуль не «ўслухаешся» ў кожны ліст. Так. У работы А. Кашкурэвіча трэба ўслухоўвацца, яны музычныя, яны спяваюць, як спявае само, адлюстраванае ў іх жыццё.

Мастак ішоў ад натуры. Яна—багатая на творчасць сённяшняя праца беларускіх майстроў шкла, праца натхнёная ўсім сваім зместам—дала А. Кашкурэвічу той эмацыянальны зарад, які скалануў, прывёў у рух агульнавядомую думку пра сціранне мяжы між працай фізічнай і разумовай. Думка ж, набыўшы рухомасць, памагла мастаку стварыць сюжэтна завершаныя лісты, на якіх—вялікае мастацтва. Поспех прыйшоў таму, што выяўленчыя сродкі мастака (лінія, рытм, нюансы тону) не самамэта, а ўзгоднены з агульнай ідэяй—паказаць нашага сучасніка ў хвіліну яго апантанасці працай. Іменна так успрымаеш лісты: «Гранільшчыца», «Жывапісцы», «Аддзел тэхнічнага кантролю».

Вобразы А. Кашкурэвіча, у якіх кожная рыса пададзена ў найглыбейшых унутраных сувязях з тым асяроддзем, дзе кожны вобраз узнік, можна лічыць максімальным аб'ёмам, што змяшчае ў сабе канкрэтную праяву жыцця, як жыццёвую праўду ўсёй з'явы. Творча развіваючы прагрэсіўныя традыцыі сусветнай мастацкай культуры, свядома скарыстоўваючы ўсе магчымасці і ўнутраныя рэсурсы рэалізму, мастак няспынна рухаецца па дарозе наватарскага пошуку, пацвярджаючы тым самым неабмежаванасць магчымасцей мастацтва сацыялістычнай эпохі.

У рэчышчы плённых пошукаў стылю нашага часу знаходзіцца і палатно жывапісца В. Грамыкі «Салдаты». Я не буду закранаць яго кампазіцыю, яго колеравае вырашэнне, дзе надта кідкі блакіт неба не вяжацца з агульным настроем карціны. А настрой гэты на тварах трох былых воінаў вельмі выразны—горкі ўспамін пра ваеннае ліхалецце, што забра-

З ЮБІЛЕЙНАЙ МАСТАЦКАЙ

М. МОУЧАН. «Аўтакаршчыца» (лінагравюра).

Паэтычная паверка

Пятрусь МАКАЛЬ

■ ■ ■

Поле, поле,
У сваім прыполе
Колькі цудаў ты прыносіш мне!
Да пары,
як змагары ў падполлі,
Тояцца зярняты ў баразне.
У раллі вільготнай валаконцы
П'юць жывую сілу —
Сок зямны.
Час праб'е —
І пікамі да сонца
З цемрадзі праклюнуцца яны.
Выстаіць у полі войска хлеба —
Мускулістых каласоў 'атрад,
Хоць свае налёты робіць з неба
Бамбардзір цяжкі —
Грымотны град.
Навальніца ніву палівае,
І маланку-тэлеграму мне
Адбівае
Пошта палявая:
Ураджай даспеў на цаліне.
Мы ўзышлі,
Нібы зярняты,
З поля,
І ўпадзём ізноў у поле мы.
Поле,
У тваім замкнёным коле
Нашы душы, думы і дамы.
Сплю ў каменным сховішчы
кватэры.
Але што там бухае,
як цэп!
Хто так гулка стукаецца ў дзверы!
Гэта ты,
пасланнік поля —
Хлеб.

МОЙ ЛЕС

Лес, як вада, наталяе смагу.
Задыхаючыся ў вулічнай таўкатні,
Я лесу крычу,
як ратоўнаму магу:
— Дай мне глыток сваёй цішыні!

У бор, як у тайну, загляну я,
Каб зведаць сапраўдную глыбіню:
За абыякавасцю драўлянаю
Колькі ўнутры схавана агню!

Калі да мары маёй стопавярховае
З паходняй падпальшчыка
вораг лез,
Я сказаў:
— Будзь маёй аховаю,
Самая мнагаствольная
артылерыя —
Лес.
Дубы і сосны,
не ўмеючы клясціся,
Заўсёды маўкліва прымалі бой.
На гэткіх і сёння
можна пакласціся:
Не падвядуць у службе любой.
Скрыпкай — дык скрыпкай,
якая б прапела
Крык, і надзею, і гора да дна, —
Усё, што нямая лясная капэла
Выказаць людзям хацела здаўна.
Мачтаю —
ростам ад кроны да кораня.
Ці мала яшчэ высокіх пастоў!
Я дрэвам самую бездакорную
Характарыстыку выдаць гатоў.
Выстаялі.
Не аступілі.
У акупацыі
Не былі.
Вось, што значыць, як след
акапацца,
Укараніцца на роднай зямлі!
Секлі, палілі цябе на бяду маю,
А ты зноў —
галавой да нябёс.

Я пра цябе часта думаю,
Мой лес —
Мой лёс.

СКАРГА ЦВІКА

Справа мая—
дрэнь,
Не ўчуеш і добрага слоўца,
На службе мяне штодзень
Не гладзяць, а б'юць па галоўцы.

Гэткая доля ў цвіка,
Хочаш, не хочаш — залазь!
Кароткі ўгавор малатка:
— Стук!
— Вух!
— Лясь!
А ўпрэшся часамі,
з бяды
Згорбішся, скруцішся крукам,
Дык па баку тады
Абух забухае з грукам.

Допыт! Маўчу, як герой, —
Не скрыгатні, не ўскрыкні!
Латаю скабы старой
Рыпучай і скрыўленай скрынкі.

Ні любасці, ні хвалы.
Драўніна ад воч мяне ўтойвае.
Вострыя ўсе вуглы
Цэлам сваім знітоўваю.

Справа мая —
дрэнь.
Ці ж малатку яе ўладзіць!
Мяне па галоўцы штодзень
Ляскаюць, а не гладзяць.

ПЕНСІЯНЕРЫ

Паселены тут, на гары,
Як у зацішнай кватэры,
Век дажываюць стары
Рэчы — пенсіянеры.

Без слухачоў, адны,
Бадзёрыя робячы міны,
Праводзяць штодзень яны
Вечар сваіх успамінаў.

Усё, што спазнаў на вяку,
Аповесць былой славы,
Прыладзіўшыся ў кутку,
Расказвае стул кульгавы.
Тыя, што маюць вагу,
Яго прасавалі да глянцу,
Пакуль не зламаў нагу
На юбілейнай гулянцы.

— Прыйшла і мая чарга,
Стала я жэрдкай без кошту...
Драўляная качарга
Газавай пліткі навошта!
А некалі — будзь здароў! —
Я шуравала ў печы,
Пад вечным абстрэлам дроў,
Што мне апякалі плечы.

Слова бярэ патэфон.
Даўшы пачуццям выйсце,
Сіпіць, як пусты сіфон.
Ах, як ён грымеў калісьці!
Быў ён для часу свайго
Заслужаны запявала.
Як кажуць, пад дудку яго
Хто не скакаў, бывала.
Яго разумелі без слоў.
Але нарэшце:
— Далоў!
Годзе, ахрыплы ёлуп,—
Грымнула радыёла...

З загубленаю журбой
Каманднага рангу песні,
Што ўчора вадзілі ў бой,
Сягоння ідуць на пенсію.

Без слухачоў, адны,
Рэчы праводзяць вечар.
Пласцінка, як шар зямны,
Круціцца, круціцца вечна.

ДЗЯРЖАЎНЫЯ ПРЭМІІ БССР

АБМЯРКОЎВАЕМ ВЫЛУЧАНЫЯ ТВОРЫ

ПЯРЭДНІ КРАЙ ПАЭТА

«Мае мерыдыяны» А. Пысіна, па агульнаму прызнанню крытыкі, — адна з самых цікавых кніг беларускай паэзіі апошніх гадоў.

А. Пысін — паэт з выразнаю маральна-філасофскай канцэпцыяй жыцця як бясконцага і бесперапыннага дзеяння. Ён бачыць сваю задачу ў тым, каб злучыць мінулае і цяперашняе ў адзін тугі вузел, у якім чалавек — звяно з ланцуга чалавечай пераемнасці. Паводле паэтычнай філасофіі. А. Пысіна, жыццё чалавека не канчаецца з яго смерцю. Пры дарозе, на тым месцы, дзе загінулі салдаты, узышлі чырвоныя кветкі Іван-чая.

Узышлі травой і гарыцветам,
Узышлі на радасць ці жальбу?
Вунь стаіць Іван па-над
кюветам,
Галавойківае: «Вось жыву.

Не здзіўляйцеся, што ўвесь
чырвоны,
Восем куль было—крывёю
сцёк.
Скора восень. Каркаюць
вароны.
Жоўты каля ног маіх лісток.

Хочаш, пачастую нашым чаем,
Я ж цяпер навекі вадахлёб».
Не, Іване, з чаем—пачакаем,
Закурыць не лішняе было б.

Мы цыгарку скруцім
па-былому,
Пусцім шызы дым на
правады;
Першая зацяжка—мне,
жывому,
Бо занадта ў сэрцы гаркаты...

А. Пысін, як відаць, не «голы» аптыміст. Яму, былому салдату, вядома горыч паражэнняў і страт. На думку паэта, тыя, каго сёння няма з намі, павялічваюць нашу маральную адказнасць («Не спіце, людзі! Ўзніме хтось ракету, — не кінешся за ёю наўздагон»). Адказнасць за сучаснасць, якая сінтэзавала ў сабе і мінулае,—арганічная для характару лірычнага героя, які не аддзяляе сябе ад народа, жыве з ім адным жыццём. Паэзія, на яго думку, павінна з найбольшай паўнатой адпавядаць народным інтарэсам, якія ахопліваюць усё багацце і разнастайнасць рэчаіснасці.

Такое разуменне адказнасці шырока раскрывае творчыя магчымасці паэта, узнімае яго гуманізм на ступень сацыялістычнага гуманізму. Усвядомленая асабістая (але не толькі за сябе) адказнасць, думаецца, складае ідэйны цэнтр яго лірыкі і робіць паэзію А. Пысіна ў вышэйшай ступені актуальнай. Чалавечнасць, дабрата, мужнасць, заклапочанасць зямнымі справамі—усё гэта ўваходзіць у грамадзянскі кодэкс паэта. Адзін з паэтаў, звяртаючыся да А. Пысіна, назваў яго «даверлівым, спагадным, летуценным», «дзіцём бездапаможнай дабраты». Калі меркаваць па вершах, то яго дабрата не бездапаможная, а разумная, мэтанакіраваная.

Былі б сягоння мы намнога
І прыгажэй, і маладзей,
Каб паважалі больш, чым бога,
Для нас народжаных людзей.

Трымаю споведзь, не маленне,
Бо і сябе я не бярог.
І мой суддзя—маё сумленне
Прад даллю будучых дарог.

Не папрашу ў яго амністый,
Ні парушынкі не ўтаю,
Хачу абноўленай і чыстай
Аддаць людзям любоў сваю.

А. Пысін пачаў пісаць даўно, выдаў некалькі кніг. Але найбольшай, мне здаецца, удачай А. Пысіна стала кніга «Мае мерыдыяны», дзе ён звярнуўся да ваеннай тэмы, звязанай з галоўным у яго біяграфіі. У сферы гэтай тэмы лірыка паэта найбольш моцна і натуральна спалучылася з асабістым вопытам А. Пысіна.

Адчыняйце вокны—гром
пялёснуў,
Маладая свежасць наплыла.
І няма ні сушы, ні нябёсаў,
І няма ні змроку, ні святла.

Перакатным валам б'е стыхія,
Круціць валуны і пер'е траў.
Ну, а хіба мы былі сухія
На любой з бяздонных
пераправ!..

«Бяздонныя пераправы» — гэтым шмат сказана пра тых, каму давялося ў вайну пад ураганным агнём пераадольваць рэкі.

А няма ні лодкі, ні парома,
Ні абломка слізкага вясла.
Толькі быстрыні адной вядома,
Куды столькі юных панясла.

А. Пысін, як, мабыць, ніхто з нашых сучасных паэтаў, умее выключна праўдзіва і дакладна маляваць ваенныя будні. Адзін з лепшых у зборніку — верш «Асвейскія ручнікі». Пярэдні край, рвуцца варожыя снарады—

І выбухі ўстаюць бязліста,
Як марсіянскія кусты.

На тых кустах—кара зямная,
Цагліны, трэскі, сашнікі,
На тых кустах—бель ільняная:
У чырвоных пеўнях ручнікі.

Адкуль тут вышытыя ручнікі? Мо гэта толькі паэтычная метафара? Не, так было ў жыцці:

Байцоў на фронт паслалі сёлы,
І—закапалі сундукі:
Свой добры хлеб, гасціннасць
солі
І вышытыя ручнікі.

І далей:

Таму чужынец азвярэлы
Снарады ўвінчвае ў пласты
І выбухі ўстаюць, як дрэвы,
Як марсіянскія кусты.

Вайна — супраць прыгажосці, гасціннасці, хлеба і працы.

Паэзія А. Пысіна вызначаецца пільнай увагай да чалавека, да яго боляў, клопатаў, трывог. У адным з вершаў ён прыгадвае, як байцы, вярнуўшыся з вайны, аддавалі маткам бушлаты: «у зялёным, нібыта салдаты, і касілі, і жалі яны». Але не ўсе дачакаліся сваіх бушлатаў:

Хоць бы цёплы бушлат той
прымераць
Пасля ўсіх халадоў і трывог,
І сягоння яны яшчэ вераць,
Не спяшаюцца рана вячэраць,
Усё з надзеяй глядзяць
на парог...

Цікавая і не вельмі ўжо частая рэч: чым больш часу праходзіць з моманту з'яўлення (1965) кнігі «Мае мерыдыяны», тым больш відавочнымі робяцца яе мастацкія вартасці, яе грамадскае значэнне. Так бывае толькі з сапраўднай, глыбокай паэзіяй.

Ул. ГНІЛАМЁДАЎ.

ЗАСТАЮЦЦА Ў ДУШЫ

Кніга Анатоля Вярцінскага «Тры цішыні» ўяўляецца мне значнай і цікавай з'явай у сённяшняй беларускай паэзіі. Чоткая грамадзянская пазіцыя, глыбокае пранікненне ў жыццё, палемічны запал, інтэлектуальнасць — усё гэта прываблівае, дорачы радасць разумнай і шчырай паэзіі.

У кнізе мяне вельмі ўразілі вершы пра Вялікую Айчынную вайну. Горыч і боль, спачуванне людзям, чыё жыццё паламала злая навала, паэт выяўляе праз знешне «звычайныя» з'явы, адкрываючы нам іх глыбокі сэнс. Назаўсёды запомніцца мне самотная жанчына, у якой адзіны субяседнік у хаце — «радзіва», немагчыма забыць і трагічны верш пра дзяцей, якія «да вайны гулялі ў вайну», і «Рэквіем» — жалобны, суровы, велічны...

У Анатоля Вярцінскага перш-наперш вызначае змест вершаў сталая і вынашаная думка, але колькі ў іх і пачуцця! Напрыклад, усе вершы пра маці — гэта паэзія вялікіх перажыванняў. Журботна-светлыя ўспаміны дзяцінства, боль страты самага дарагога чалавека, пачуццё незваротнасці — усё гэта перажыта аўтарам глыбока, і ўсё гэта не можа не застацца ў душы чытача.

Л. КРОЦІКАЎ,
студэнт БДУ імя Ул. І. Леніна.

ШЧЫРА І ПАЭТЫЧНА

Мы лічым сябе вельмі занятымі людзьмі і не заўсёды знаходзім вольную хвіліну нават на тое, каб напісаць дадому ліст, рэдка выбіраемся туды самі. Але вось за спіною шумны горад, біткам набітыя трамваі і тралейбусы, мітусня — ты, нарэшце, выбраўся ў вёску. Сядзіш у аўтобусе і шчасліва ўсміхаешся ад прыемных успамінаў, што нейк раптоўна нахлынулі, ад прадчування радасці сустрэчы з родным і блізкім. І нельга, здаецца, выказаць шчымлівасць успамінаў і радасць словамі...

Калі мне вельмі захочацца дадому, у родныя сэрцу мясціны, я знімаю з палічкі кніжку Вячаслава Адамчыка «Міг бліскавіцы» і разгортваю яе на старонках з апавяданнем «Пах летніх траў». Хвіліна, другая — і жывеш вось гэтым: «Будзе вёска, шэрыя стрэхі, вузкая сцежка ад гумна да хаты праз бульбу, што, пэўна, недзе цвіце сумным прывялым цветам. Будзе гладкі камень ля парога. Скрып дзвярэй. Пах роднае хаты, нізкая столь, пабеленыя сцены, *завешаныя накрухмаленымі фіранкамі вокны—і надта малыя* — гэта спачатку, пакуль разгледзіш. А потым ужо порсткае цёплае сена — яно пахне горкім чэмерам—у хлевушку на палатках, цяжкія і сонныя ўздыхі каровы, нечы добры голас у цемнаце на вуліцы, ясная шчылінка ў сцяне і дзіўнае адчуванне, што ты нідзе не быў, што жыў дома, што гэтае самае было ўчора, пазаўчора, год назад, два і болей...»

А пасля гэтага ўжо не магу стрымацца — і зноў і зноў перачытваю і шчымлівую, задушэўную «Песню», і пякуча-шчырыя, як дзіцячыя слёзы, «Салодкія яблыкі», і цудоўныя (не знаходжу больш слоў) апавяданні «Раяль з адламаным вечкам», «Дзень ранняе восені», «Урок арыфметыкі»...

У кожным з іх В. Адамчык выяўляецца, як пісьменнік тонкай назіральнасці, цнатлівай тактоўнасці, як майстар свежага, сакавітага слова, як чалавек, які ўмее сказаць іншым шмат добрага, радаснага, дадаючы тым самым радасці сабе самому. А гэтай радасцю ад пазнання чалавека пісьменнік шчодра дзеліцца з намі, чытачамі.

Т. ГАРЭЛІКАВА.

г. Мінск.

ПАБРАЦІМСТВА НАРОДАЎ-ЗМАГАРОЎ

У паэме А. Бажко «Татры» расказваецца пра падзеі даўніх часоў, пра барацьбу беларусаў і славакаў супраць феадальнага прыгнёту. Тым не менш твор гэты гучыць надзённа, бо ён сцвярджае братэрскую еднасць і дружбу народаў-змагароў.

Дзеянне ў паэме разгортваецца на працягу амаль стагоддзя. Апісваюцца сапраўдныя гістарычныя падзеі, што адбываліся некалькі вякоў назад у Беларусі і Славакіі. Побач з выдуманымі героямі ў паэме дзейнічаюць і рэальныя гістарычныя асобы.

Асноўнае месца адведзена славацкаму змагару Яношыку і беларускаму паўстанцу Петрусю Карыбу. Аднак дзеянне ў паэме не месціцца толькі ў рамках іх жыцця — яно ахоплівае амаль стагоддзе народнага змагання супраць прыгнятальнікаў. Любімыя кампазіцыйныя прыёмы А. Бажко (прыгадаем яго аповесць «Перад вераснем» і вершаваную аповесць «Карвіга пакідае хутар»)— эпізадычнасць сітуацый, шматпланавасць дзеяння — у паэме «Татры» апраўданыя і мэтазгодныя: дзякуючы ім героіка змагання раскрываецца маштабна.

Думка аб пабрацімстве народаў-змагароў гучыць у творы як непасрэднае аўтарскае перажыванне:

Я хачу, каб уся Беларусь
Аб іх колішняй дружбе
пачула.

З асобных эпізодаў, нярэдка аддаленых значным часам і прасторай, вырастаюць стройныя біяграфіі двух сялянскіх змагароў. З дзяцінства, ходзячы за панскім статкам, засвойвае навуку класавай нянавісці Яношык. У панскіх пакоях, церпячы муштру пана, пабоі істэрычнай і распуснай пані, праходзіць жыццёвую школу Пятрусь. Аднолькавыя шляхі прыводзяць іх у лес—змагацца з крыўдзіцелямі. Далёка ад Татраў да Палесся, але Пятрусь і Яношык не раз працягваюць адзін аднаму руку дапамогі. Нейкі час Пятрусь нават змагаецца ў Татрах.

Варта адзначыць і антырэлігійную накіраванасць паэмы. Пісьменніку ўдалося стварыць яркі вобраз ксяндза-прэлата, які ў цеснай змове з панамі імкнецца задушыць сялянскі рух. Вобраз ксяндза — прынцыповая ўдача аўтара.

У няроўным змаганні гінуць лепшыя сыны братніх народаў. Але зерне, кінутае імі ў душы людзей, дало добрыя ўсходы. Унукі і праўнукі сялянскіх бунтароў урэшце ачысцілі сваю зямлю ад прыгнятальнікаў, крыўдзіцеляў і эксплуатататараў... Так думаеш, прачытаўшы паэму «Татры».

Г. ЮРЧАНКА.

ЖЫЦЦЁВА, БЕЗ ПРЫКРАС

Я не спецыяліст, каб усебакова ацаніць мастацкія вартасці палатна беларускага мастака І. Стасевіча «Салігорскія шахцёры», вылучанага на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР. Таму абмяжуюся тым, што падзялюся асабістымі ўражаннямі ад гэтага твора. Карціна глыбока ўсхвалявала мяне.

Глядзіш на гэтых людзей і здаецца, быццам ты з імі даўно знаёмы. Вось пажылы рабочы, трохі задумлівы. У ім—пачуццё годнасці рабочага чалавека. А побач — малады хлапец, ладна скроены, можа нават трохі самаўпэўнены. Але ў хлапца гэтага адчуваецца цудоўны характар. Ды і кожны з персанажаў палатна ўражвае, запамінаецца...

Радуюць фарбы палатна. Маляўнічы ў ім пейзаж. Трапна перададзена халодная марозная раніца шахцёрскага горада.

Мабыць, не аднойчы прайшоў вось так, марозным ранкам, на працу разам з шахцёрамі і сам мастак. Мабыць, з кожным са сваіх герояў ён добра знаёмы.

Побач са мною ў музеі глядзеў гэтую карціну незнаёмы мне чалавек, ужо немалады, з універсітэцкім значком. Ён таксама доўга не адыходзіў ад палатна.

— Падабаецца?—спытаў я.

— Малайчына мастак!—адказаў ён.

Разгаварыліся. Аказалася, Дзмітрый Муравенка накіроўваецца з Данецка ў камандзіроўку ў Салігорск. Так здарылася, што першая сустрэча з салігорскімі шахцёрамі адбылася ў яго ў Мінску—у музеі...

Я перакананы, што карціна І. Стасевіча «Салігорскія шахцёры»— адзін з лепшых твораў жывапісу аб рабочым класе рэспублікі. Ён варты Дзяржаўнай прэміі БССР.

Л. ФРЫД,
загадчык бібліятэкі № 11 г. Мінска.

СЦЭНІЧНАЕ ЖЫЦЦЁ РАМАНА

Здаецца, зусім нядаўна ў Брэсце многія, сустракаючыся, пыталі адзін аднаго: «Вы чыталі «Сэрца на далоні»?» Цяпер у нас часцей чуецца: «Вы глядзелі «Сэрца на далоні»?»

На сустрэчы ў Брэсцкім педагагічным інстытуце, адказваючы на пытанні студэнтаў, пісьменнік сказаў, што яго больш за ўсё цікавяць тэмы сучаснасці і сваімі творамі ён імкнецца адказаць на пытанні, пастаўленыя часам. Зразумела, камсамольскі тэатр не мог абмінуць выпадак, калі мастацкая проза ставіць актуальную праблему і дае жывыя вобразы сучаснікаў.

Шматпланавы раман быў, на наш погляд, паспяхова «перакладзены» на драматургічную мову. Тэатральны рэжысёр Ю. Арынянскі і І. Шамякін захавалі не толькі сюжэт і амаль усіх герояў, але і глыбіню характараў. «Сэрца на далоні» пастаўлена на сцэне тэатра імя Ленінскага камсамола Беларусі заслужаным артыстам БССР Георгіем Волкавым.

Выканаўцы роляў шмат працавалі над тым, каб ідэя шамякінскага рамана на поўны голас прагучала ў спектаклі, эпіграфам да якога можна паставіць словы: «Ніхто не забыты, нішто не забыта». Не забыты доктар Савіч (*заслужаны артыст БССР А. Самараў*), *які выратаваў многіх партызан і падпольшчыкаў.*

Пра лёс Савіча даведваецца журналіст Кірыл Шыковіч і пад уплывам Яраша вырашае вярнуць добрую славу імёнам, незаслужана забытым, а часам і зняслаўленым. Акцёрская работа заслужанага артыста БССР Юрыя Уласава над вобразам Шыковіча дасканалая — артыст паказаў выдатнае майстэрства пераўвасаблення. Свабодна, без пераігрывання, увесь час дабаўляючы да вобраза новыя псіхалагічныя дэталі і нідзе не паўтараючыся, вядзе ён складаную ролю. Нам, журналістам, асабліва дарагія ў Ю. Уласава ўнутраная сабранасць і, мы б сказалі, творчая манера мысліць. Вобраз Шыковіча — вялікая ўдача назіральнага і неспакойнага ў сваіх пошуках артыста.

Аднавіць праўду імкнецца і сакратар гаркома партыі Тарасаў. У заслужанага артыста БССР і ЛССР Анатоля Логінава роля невялікая. Але і маласлоўны Тарасаў—Логінаў прываблівае гледача сваёй чалавечнасцю, уменнем слухаць, думаць, прымаць справядлівыя, *разумныя, па-партыйнаму гуманныя рашэнні.*

Непрымірымая барацьба ідзе на сцэне з фальсіфікатарамі гісторыі. Пранікнёна і хвалююча гучаць галасы Зосі (артыстка Роза Семічава) і Яраша (заслужаны артыст БССР Сяргей Яўдошанка).

...Сэрца на далоні трымае доктар Яраш, чалавек магутнай натуры, крыштальна чысты камуніст. Сэнс жыцця Яраш бачыць у служэнні народу, у барацьбе за яго шчасце. Сяргей Яўдошанка ўдумліва «прачытаў» сваю ролю, здолеў данесці да гледача інтэлект і стрыманую высакароднасць героя.

Простыя і лаканічныя дэкарацыі мастака Анатоля Марозава.

«Сэрца на далоні» ў Брэсце ўспрымаецца як значны і псіхалагічна глыбокі спектакль, які нарадзіўся ў зацікаўленым тэмамі сучаснасці калектыве.

А. ШЫЛАВА,
А. ГАРАЙ,
журналісты, супрацоўнікі газеты «Заря».

г. Брэст.

Юрый Уласаў у ролі Шыковіча (справа) і Сяргей Яўдошанка ў ролі доктара Яраша ў спектаклі «Сэрца на далоні» на сцэне Брэсцкага тэатра імя Ленінскага камсамола БССР. Фота М. ПАПОВА.

ШТО ЧЫТАЦЬ ПРА ТВОРЫ, ВЫЛУЧАНЫЯ НА ПРЭМІІ

Спектакль «У МЯЦЕЛІЦУ» ў тэатры імя Янкі Купалы.

А. Абразцова. За сумленных і гордых. «Советская культура», 2 снежня 1965.

Т. Арлова. Працяг традыцыі. «Советская Белоруссия». 7 снежня 1965.

А. Бутакоў. Да святла, да праўды. «Літаратура і мастацтва», 3 лістапада 1965.

П. Васілеўскі. Смеласць тэатра. «Літаратура і мастацтва», 3 чэрвеня 1966.

О. Дзюбінская. Гэтай зімой у Мінску. «Театр», № 5, 1966.

Ю. Зубкоў. Нельга жыць без Радзімы. «Литературная газета», 25 снежня 1965.

У. Няфёд. Прынцыповы поспех тэатра. «Звязда», 16 снежня 1965.

Спектакль «СЭРЦА НА ДАЛОНІ» ў Брэсцкім тэатры імя Ленінскага камсамола Беларусі.

А. Шылава, А. Гарай. «Сэрца на далоні». «Заря», 8 красавіка 1966.

Г. Барышаў. Тры мастакі — тры вырашэнні. «Літаратура і мастацтва», 19 ліпеня 1966.

М. САВІЦКІ. Карціна «Партызаны».

А. Браілоўскі. Мастак—думка—час. «Літаратура і мастацтва», 17 студзеня 1964.

А. Сурскі. Час, вайна, мастацтва. «Неман», № 3, 1965.

Э. Вецер. Проста пра гераічнае. «Літаратура і мастацтва», 24 мая 1966.

А. Паслядовіч. Падтрымліваю. «Літаратура і мастацтва», 31 мая 1966.

Рэпрадукцыі карціны апублікавалі:

«Літаратура і мастацтва», 17 студзеня 1964 г., 24 мая 1966 г., «Беларусь», № 3, 1964 г., «Маладосць» № 6, 1964 г., «Творчество» № 6, 1964 г., «Искусство» № 8, 1964.

ла навечна мільёны сыноў і дачок Радзімы. Трое рознага веку салдат спыніліся на кургане, пад якім вечным сном спяць несмяротныя. У руках кожнага шклянка ці конаўка з гарэлкай, а на тварах: вялікае гора ў старэйшага, аднарукага, трывога за сённяшні спакой на зямлі ў сярэдняга і нейкая сарамлівая збянтэжанасць у малодшага. Усе яны выразна беларускія тыпы, нібы ўрослыя *карэннямі глыбока, што і не* зрушыш, у тую зямлю, на якой стаяць як гаспадары свайго лёсу, адказныя за будучыню на*ступных пакаленняў. Што ні* твар, то адметны вобраз, хоць і выражае агульную сацыяльную ідэю. На карціне В. Грамыкі—сацыяльны тып, што належыць пасляваеннаму савецкаму грамадству, але ў кожным салдаце бачыш характар строга індывідуальны, канкрэтны, з адметнымі адзнакамі гэтага тыпу.

Імкненне стварыць сацыяльны тып савецкага чалавека, што *на ўвесь свет заявіў аб сваёй* волатаўскай сіле, непахіснай магутнасці ў змаганні супроць фашызму, выразна адчуваецца *ў групавым партрэце М. Чэпіка* «1941». Мы—нязломныя, мы—непераможныя, мы—рускія людзі. Так хочацца назваць карціну. На палатне толькі твары і штыкі. Сучаснай лаканічнай моваі, стрымана ўмоўнай ма*нерай пісьма дасягнута і вялі*кая глыбіня думкі, і той эмацыянальны патэнцыял, які не пакідае гледача абыякавым да адлюстраванага. Чаму? Таму, што пры ўсёй агульнасці сацыяльнай характарыстыкі тыпу нязломных, мужных, гераічных савецкіх людзей, якія ўзняліся на свяшчэнную вайну, на твары кожнага ёсць выразная адметнасць той індывідуальнай унутранай сілы, што ўзнімала людзей на змаганне. Яна—у прыжмуры вачэй, у сцятасці губ, у *нахмуранасці броваў—як* бы агульных і разам з тым у кожнага сваіх, непаўторных. З адзінак строга індывідуальных характараў у М. Чэпіка нара*дзіўся абагульнены* тып сучасніка, звернуты ў будучыню, бо ў ім сінтэзаваны глыбіня думкі, высокі напал хвалявання і *неўтаймоўная трывога* за мір на зямлі, за чалавека.

ВОБРАЗ сучасніка, здзяйсняльніка і абаронцы рэвалюцыі, не абавязкова ствараць толькі сучаснымі выяўленчымі сродкамі, дарэчы, характарыстыка якіх да гэтага часу нікім не дадзена. Ствараючы новае, мастак, калі ён знаходзіцца на рэалістычных пазіцыях, абавязкова будзе скарыстоўваць тое, што яму *дало мінулае*. Не проста адна*ўляць, а творча пераасэнсоўваць* усю сістэму эстэтычных *уяўленняў, што грунтуецца на гіста*рычна ўзбагачанай і выхаванай свядомасці мастака.

На вялікі жаль, даводзіцца і на выстаўцы сустракаць творы ў жанры партрэта, не адзначаныя пячаццю такога ўзбагачэння і выхавання. Яскравым пры*кладам таго з'яўляюцца парт*рэты, што павінны былі б папоўніць галерэю беларускіх пісьменнікаў. Як цень жывой натуры, як невыразны прывід выглядае Макар Паслядовіч у мастака В. Сахненкі. Прытарная ружовая саладжавасць замінае Л. Замай выявіць самае характэрнае ў вобразе Янкі Маўра—яго па-дзіцячы непасрэдную цікаўнасць, дасціпнасць яго розуму і настаўніцкую пранікнёнасць позірку. На партрэце абцяжараны гадамі чалавек, якому хочацца выглядаць маладым. Мастачцы не ўдалося заглыбіцца ў багаты духоўны свет патрыярха беларускай дзіцячай літаратуры.

Зусім бянтэжышся перад партрэтамі Янкі Брыля і Язэпа Семяжона, выкананымі маста*ком М. Лісоўскім, якога мы ве*даем як майстра карыкатуры, як мастака, які не можа абыходзіцца без перабольшання характэрнага ў вобразе, без гратэску. *Усё гэта было, як правіла,* заўсёды на месцы ў яго сяброўскіх шаржах. Цяпер жа мастак прадстае, як жывапісец. І прадстае ў горшым святле, чым графік, бо занадта даверыўся са*мавыяўленню сваёй выразнай* творчай індывідуальнасці.

Шарж, як галоўны прыём мастака, *пакінуў свой выразны след на меўшых быць сур'ёзнымі жывапісных палотнах,* і мы вымушаны сузіраць толькі адну, наўмысна падкрэсленую дэталь ці рысу характару партрэтуемага. У Семяжона—гэта арлінны нос, у Брыля—позірк абвінаваўцы і высунуты на першы план блакнот («*а вось я вазьму цябе на заметку, нікуды ты не схаваешся!*»). А дзе ж паэтычная адухоўленасць, дзе той уласцівы кожнаму з іх лірычны настрой, дзе напружаная работа мозгу—дзе ўсё тое, што глыбока ўнутры натуры, але сагрэе яе нязгасным святлом і заўсёдным цяплом? Разглядаць чалавечы пісьменніцкі вопыт так прымітыўна-схематычна, прывязана да першай, што кінулася ў вочы, дэталі, проста недаравальна.

Характар мыслення залежыць ад натуры мастака, ад складу таленту, ад знешняга асяроддзя. Але пры ўсім тым не толькі канкрэтна-вобразнае *мысленне вызначае ступень яго* майстэрства, але і ўменне сінтэзаваць думку і пачуццё адпаведна духу таго часу, у які *творыць мастак. І яшчэ—*уменне заставацца глыбока нацыянальным па складу свайго мыслення.

Культура Беларусі, як вядома, і яе гісторыя яшчэ зусім у недалёкім мінулым вельмі моцна перапляталіся з рускай гісторыяй і культурай, з гісторыяй і культурай Літвы ды Польшчы. Гэта, *аднак, не азначае, што* яна не выпрацавала сваіх традыцый у самых розных галінах практычнай дзейнасці. Яны ёсць, хоць межы іх вельмі раз*мытыя і нашымі даследчыкамі не акрэсленыя, асабліва ў вы*яўленчым мастацтве. Ды, нават калі б іх і не было, нацыянальных традыцый, дык каму ж іншаму, як не мастакам эпохі Кастрычніка іх і ствараць, фарміраваць. Бо *адзінства агульнай культуры савецкага грамадст*ва, культуры сацыялістычнай *павінна грунтавацца на вы*разна акрэсленай самабытнасці нацыянальнай культуры кожнага народа. Інакш адзінства ператворыцца ў аднастайнасць. Дарэчы, ці не зашмат на выстаўцы прыкладаў гэтай аднастайнасці?

Уяўляць старыя формы надта застылымі, нерухомымі, як тое часам робяць маладыя мастакі, і толькі кіруючыся гэтым няправільным уяўленнем пускацца ў пошукі наватарства, значыць станавіцца на шлях неразважлівы, нятворчы. Новае фарміруецца часам, абставінамі грамадскага развіцця, *атмасферай, якая садзейнічае* выяўленню пэўнай скіраванасці таленту мастака.

Вельмі выразна і сцісла *сфармуляваў нядаўна важнасць* для мастака мэтанакіраванасці творчых пошукаў вядомы амерыканскі драматург Артур Мілер. «Тое, што сёння нова,—піша ён,—заўтра стане старым, а мяне цікавіць іншае: што застанецца ад твора, калі пацьмянее яго навізна. Новая форма творчасці павінна сама сабой разумецца, а не толькі быць жаданай. Яна павінна быць арганічнай часткай новай канцэпцыі жыцця».

Мне здаецца, што павярхоўна *зразумеўшы вядомае палажэнне ленінскай эстэтыкі аб* шырокіх выяўленчых магчымасцях метаду сацыялістычнага рэалізму, асобныя мастакі сталі на малаплённы, хоць і лёгкі шлях непераборлівага пераносу стылявых сродкаў, пры*вязаных да пэўнага часу і пэў*най творчай індывідуальнасці, *на сённяшні, вельмі багаты* жыццёвай інфармацыяй дзень, на сённяшняе разуменне мінулай гісторыі нашага грамадства, на створаныя народам ідэалы свае будучыні.

АДЧУВАННЕ СТЫЛЮ

СЕЗОН 1967-68

16 кастрычніка на вакенцы касы канцэртнай залы Беларускай дзяржаўнай філармоніі вісела чарговае «Усе білеты прададзены». У гэты вечар адбыўся арганны канцэрт дыпламанта Міжнароднага конкурсу імя Баха ў Лейпцыгу Алега Янчанкі.

Цікавасць слухачоў да канцэрта, несумненна, тлумачыцца тым, што арганная музыка ўсё пашырае кола сваіх прыхільнікаў. З другога боку, усё большае прызнанне заваёўвае канцэртная дзейнасць А. Янчанкі, артыста, для творчага аблічча якога характэрны пошук новых сродкаў выразнасці, пастаяннае пашырэнне рэпертуару.

Праграма канцэрта была складзена з твораў І. С. Баха, Д. Шастаковіча, Б. Ціშчанкі. У першым аддзяленні «цэнтр цяжару» прыпаў на выкананне дзвюх грандыёзных такат (до мажор і фа мажор) Баха, якія захапляюць глыбінёй думкі і дасканаласцю архітэктанічнай пабудовы. А. Янчанка падкрэсліў іх віртуозны размах, актыўны, энергічны пачатак. Пры гэтым арганіст праявіў нямалае майстэрства ў пераадоленні тэхнічных цяжкасцей; запомнілася, у прыватнасці, віртуознае выкананне найскладанейшага сола педалі ў до-мажорнай такаце. Інтэрпрэтацыя фугі до мажор, на наш погляд, прайграла ад залішне паскоранага тэмпу. А велічнасць фа-мажорнай такаты і фугі была перададзена з уражлівай пераканаўчасцю. Паміж дзвюма гэтымі такатамі ў першым аддзяленні была выканана бахаўская «Пастараль». Выканаўца зачараваў слухачоў прыгажосцю і выразнасцю фразіроўкі, тонкасцю рэгістроўкі ў першым і трэцім (до-мінорным) раздзелах п'есы. Увогуле ў А. Янчанкі рэгістроўка бахаўскіх твораў простая і натуральная, накіраваная на раскрыццё агульнага настрою праз правядзенне простых архітэктанічных ліній. Адчуванне стылю вымушае яго прыберагчы нечаканыя тэмбравыя і рэгістравыя супастаўленні для твораў больш позніх эпох.

Другое аддзяленне адкрылі творы Д. Шастаковіча. У творчасці Д. Шастаковіча — буйнейшага сімфаніста нашага часу — арганная музыка займае адносна невялікае месца. Гэта, у асноўным, фрагменты з музыкі да кінафільмаў («Залатыя горы», «Сяброўкі», «Авадзень»). Выкананая ў канцэрце пасакалія з оперы «Кацярына Ізмайлава» была ў першапачатковым варыянце антрактам паміж чацвёртай і пятай карцінамі, які не ўвайшоў у новую рэдакцыю. Сама форма пасакаліі — варыяцыі на тэму, якая пастаянна паўтараецца ў басе, прад'яўляе самыя вялікія патрабаванні да майстэрства рэгістроўкі, бо кожная з варыяцый павінна мець сваю гукавую афарбоўку, не парушаючы ў той жа час цэласнасць усяго твора. І А. Янчанку ўдалося ў поўнай меры вырашыць гэтую задачу, дакладна перадаўшы змрочны, суровы каларыт музыкі. Кантрастам да яе з'явілася светлая лірыка ўрыўка з араторыі «Песня аб лясах» (апрацоўка І. Браўда), дзе розныя рэгістры аргана не процістаўляліся, а супастаўляліся адзін з адным, ствараючы празрыстую і пяшчотную атмасферу.

Вялікую вынаходлівасць прадэманстраваў арганіст у выкананні вельмі цікавых чатырох інвенцый маладога ленінградскага кампазітара Б. Цішчанкі. Дакладнасць артыкуляцыі ў першай п'есе, названай аўтарам «Настойлівай фігурацыяй», паліфанічная яснасць чацвёртай («Перастаноўкі ў басе»), гумар, які мяжуе з гратэскам, у трэцяй п'есе («Тэма з развіццём»), — кожнай з іх арганіст надаў сваю індывідуальнасць.

Завяршыла праграму грандыёзная Пасакалія Баха, што тэматычна аб'яднала канцэрт, надала яму закончанасць і стройнасць.

Новае выступленне А. Янчанкі паказала, што малады выканаўца настойліва ўдасканальвае майстэрства, ідзе па шляху цяжкаму, але адзіна правільнаму — шляху пошукаў.

У. БЕКАР.

З ЮБІЛЕЙНАЙ МАСТАЦКАЙ

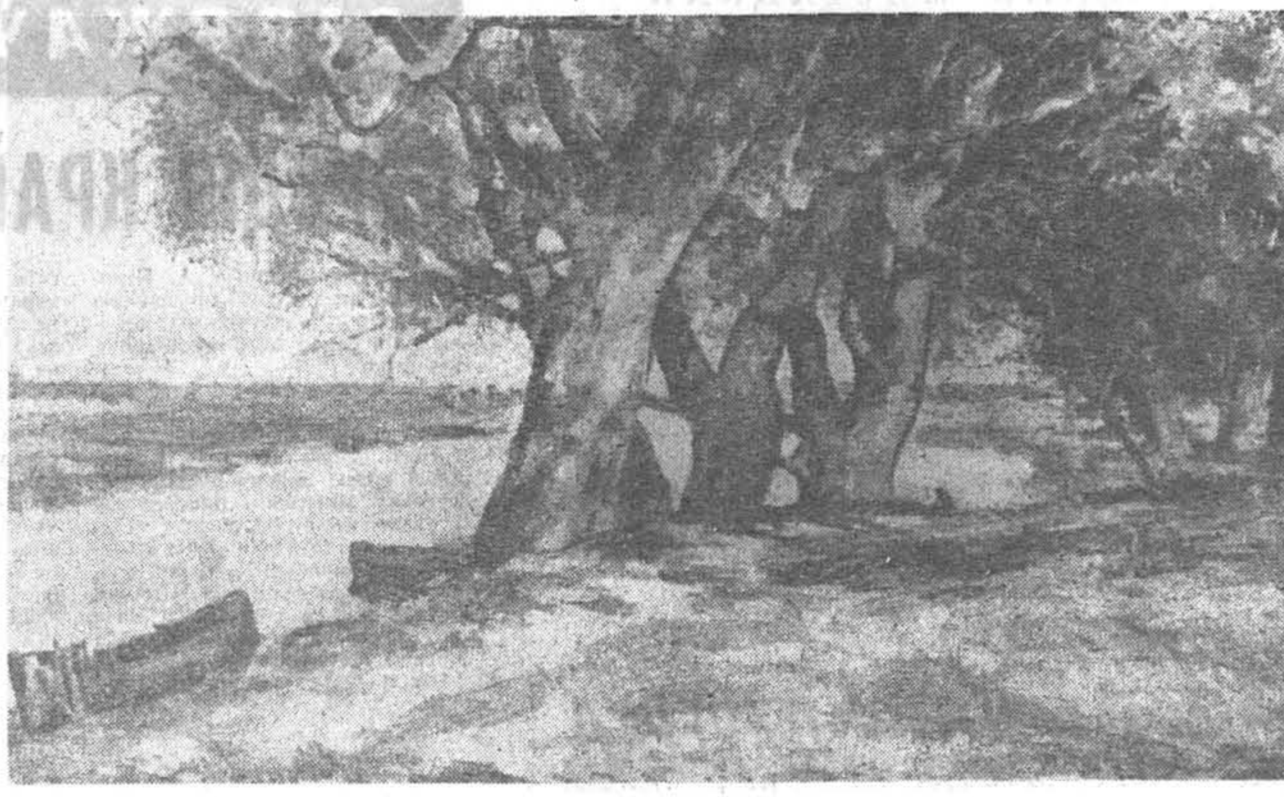

Н. ВОРАНАЎ. «Ветлы ля Нёмана» (масла).

З МАЛАДЫМ ЗАПАЛАМ

У гонар 50-годдзя Вялікага Кастрычніка Беларуская дзяржаўная кансерваторыя праводзіць сіламі педагогаў і студэнтаў цыкл канцэртаў з твораў савецкіх кампазітараў.

Канцэрт, які адбыўся 17 кастрычніка, быў прысвечаны савецкай камернай музыцы. Студэнты класа старшага выкладчыка В. Зяленіна выканалі творы С. Пракоф'ева, Д. Шастаковіча, а таксама кампазітараў больш маладога пакалення—М. Пейко, А. Тактакішвілі, А. Нікалаева. Праграма прывабслівала тым, што многія ўключаныя ў яе творы выконваліся ў Мінску ўпершыню. Гэта і «Уверцюра на яўрэйскія народныя тэмы» С. Пракоф'ева, напісаная яшчэ ў 1919 годзе, і нядаўна напісаны фартэпіянны квінтэт М. Пейко, і флейтавая саната А. Тактакішвілі.

Творы, выкананыя ў канцэрце, у нейкай ступені адлюстравалі шматнацыянальныя рысы савецкай музыкі. Руская задушэўнасць прагучала ў трох народных песнях, апрацаваных А. Гедзіке для голасу і трыо (Э. Сучкова, В. Лагвіненка, Г. Кандрацюк, І. Масляева). Ярка акрэсленыя нацыянальныя рысы ўласцівыя інтанацыйнаму ладу, мелодыцы і рытмам санаты для флейты і фартэпіяна грузінскага кампазітара Атара Тактакішвілі, сыгранай Ю. Кандраценкам і І. Масляевай, і фартэпіяннаму трыо Андрэя Бабаева з яго народным армянскім каларытам (выканаўцы Н. Жыжэнка, І. Гальдштэйн, В. Пуставіт).

У першым аддзяленні канцэрта былі выдатна выкананы скрыпачом Б. Хусідам і піяністкай С. Савікоўскай дзве часткі скрыпічнай санаты А. Нікалаева. Маладыя музыканты перадалі вялікую эмацыянальную разнастайнасць тэматычнага матэрыялу — ад светлай пастаральнасці першай тэмы да бурнай актыўнасці «Скерца» з яго сінкапіраванай рытмікай. Зладжанасць ансамбля заслугоўвае ўхвалы. Услед за санатай прагучала драматычнае трыо, опус 67 Д. Шастаковіча, напісаны ў час Вялікай Айчыннай вайны. Выканаўцы — скрыпачка Н. Жыжэнка, віяланчэлістка Р. Крычкер і піяністка З. Чавуская — ахапілі агульную канцэпцыю твора, аднак ім часам нехапала індывідуальнага майстэрства для больш стараннай апрацоўкі некаторых эпізодаў.

Цэнтральнае месца ў другім аддзяленні канцэрта заняў фартэпіянны квінтэт М. Пейко ў выкананні скрыпачоў В. Хадыкі, В. Лагвіненка, альціста У. Рылаткі, віяланчэліста І. Гальдштэйна і піяністкі І. Касяк. Маладыя выканаўцы ігралі з захапленнем і размахам, падкрэсліўшы скразное драматургічнае развіццё музыкі квінтэта, насычанай яркімі кантраснымі супастаўленнямі. Выкананне такіх твораў, як гэты або секстэта С. Пракоф'ева («Уверцюра на яўрэйскія народныя тэмы»), якія прагучаў затым, патрабуе вялікай сыгранасці і адчування ансамбля ў яшчэ большай ступені, чым удзел у трыо або дуэце. Вялікая роля ў стварэнні раўнавагі гучання інструментаў, у аб'яднанні іх у адзінае цэлае належыць кіраўніку, своеасабліваму нябачнаму дырыжору камернага ансамбля. І трэба сказаць, што педагог В. Зяленін справіўся з гэтай задачай, здолеў выпрацаваць у сваіх вучняў прафесіяналізм, неабходны для найбольш поўнага раскрыцця задумы твора.

А. МАРКОВІЧ.

POLSKA AGENCJA INTERPRESS для ЛіМа

У ГОНАР ВЯЛІКАГА ЮБІЛЕЮ

Гутарка са Станіславам Вітольдам БАЛІЦКІМ, генеральным дырэктарам Міністэрства культуры і мастацтва ПНР

Падрыхтоўка да ўрачыстага святкавання юбілею Вялікай Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі ахапіла ўжо ўсю краіну, усе колы польскага грамадства. Гэтае свята падвядзе вынік работы, якая вялася на працягу ўсяго года і важнейшымі мэтамі якой былі ўзбагачэнне польскай грамадскасці ведамі аб паўвекавой гісторыі рэвалюцыйных і культурных сувязей паміж нашымі братнімі народамі, аб пасляваенным палітычным і эканамічным супрацоўніцтве ПНР і СССР, а таксама папулярызацыя дасягненняў Краіны Саветаў ва ўсіх галінах жыцця.

У юбілейны год Вялікага Кастрычніка асабліва ажывілася дзейнасць польскіх работнікаў культуры, вучоных і артыстаў. Яны падрыхтавалі багатую і цікавую праграму свайго ўдзелу ў святкаванні пяцідзесятай гадавіны Кастрычніка.

Мы звярнуліся да вядомага тэатразнаўцы Станіслава Вітольда Баліцкага, які займае пост генеральнага дырэктара Міністэрства культуры і мастацтва, ПНР — ведамства, што каардынуе дзейнасць мастацкіх калектываў і творчых саюзаў, з просьбай ахарактарызаваць культурныя падзеі, звязаныя з 50-й гадавінай Кастрычніцкай рэвалюцыі, расказаць аб праведзеных ужо і запланаваных мерапрыемствах.

— Вы выбралі, бадай, найбольш трапнае вызначэнне — «каардынаванне»,— гаворыць Баліцкі.— Сапраўды Міністэрства культуры і мастацтва ўзяло на сябе перш за ўсё ролю каардынатара выключна багатай праграмы мастацкіх мерапрыемстваў, выдавецкіх планаў і іншых форм удзелу творчых калектываў, культурна-асветнага руху ў святкаванні юбілею Кастрычніцкай рэвалюцыі. Гэтыя праграмы рыхтуюць усе раёны Польшчы, усе мясцовыя аддзяленні саюзаў пісьменнікаў, мастакоў, музыкантаў, мясцовыя тэатры. Каб падрабязна расказаць аб планах хаця б аднаго якога-небудзь раёна, нам спатрэбіўся б цэлы вечар. Таму я абмяжуюся характэрызуючымі тых мастацкіх з'яў і падзей, маштабы і значэнне якіх носяць агульнапольскі характар і ўзбагачаюць нашу культуру.

Чырвонай ніткаю ва ўсіх планах, звязаных са святкаваннем 50-годдзя Кастрычніка, праходзіць адна задача — падкрэсліць традыцыйныя сувязі польскай культуры з культурай савецкіх народаў, працэс іх узаемапранікнення, узаемнага ўплыву. Цудоўна гаварыў пра гэта на Кангрэсе польскай культуры выдатны польскі пісьменнік Яраслаў Івашкевіч. Я дазволю сабе працытаваць гэтыя словы:

«Польскія культурныя традыцыі на тэрыторыі братніх народаў Літвы, Беларусі і Украіны несумненна адносяцца да тых з'яў, якія і нашу культуру вывелі на шырокую арэну сацыяльных і палітычных праблем, спрыяючы ўмацаванню сувязі, якая часта аказвалася больш моцнай, чым нават трагічныя гістарычныя канфлікты.

Прыкладам такога здзіўляючага культурнага суіснавання можа служыць гісторыя ўзаемадзеяння і ўзаемных уплываў польскай і ўкраінскай культур. Гэта адзіны прыклад у свеце, калі ў адной краіне ўзнікае паэтычная школа, названая імем другой краіны. У Германіі няма французскай паэтычнай школы, у Італіі няма нямецкай паэтычнай школы. А ў нас у Польшчы ёсць украінская паэтычная школа, якую да таго ж узначальвае такі паэт-тытан, як Славацкі...

Сляды гэтага суіснавання мы бачым і ў жывапісу. І Хелмонскі, і Станіслаўскі, і Вычулкоўскі, і многія іншыя мастакі меншых маштабаў былі захоплены прыгажосцю гэтай цудоўнай краіны, якая так выразна дае нам тое, чаго часам не хапае нам у Польшчы: незабыўную шырыню гарызонту».

І ў заключэнне гэтых заўваг аб узаемным захапленні і ўзаемапранікненні культур Івашкевіч сказаў:

«Прастора паміж нашай культурай і культурай нашых суседзяў— гэта месца іх сустрэчы, і ў пэўным сэнсе мы можам сказаць, што гэтыя культуры аб'ядноўваюцца на сваіх рубяжах, праяўляюць сваю прывабную сілу і ўзаемадзейнічаюць пры стварэнні адзінай агульнай еўрапейскай культуры».

— Выдатным прыкладам узаемнага захаплення і натхнення з'яўляецца тэатр, — гаворыць дырэктар Баліцкі. — Вось ужо дзесяткі гадоў наша тэатральнае жыццё звязана з савецкім тэатрам. Класічныя творы рускай драматургіі, савецкія п'есы перыяду рэвалюцыйнай рамантыкі знаходзяць у нас таленавітых рэжысёраў. З задавальненнем мы пераконваемся ў тым, што наш тэатр, нашы акцёры, нашы рэжысёрскія «школы» карыстаюцца не меншай цікавасцю ў Савецкім Саюзе.

Юбілей Кастрычніцкай рэвалюцыі даў нам новую цудоўную магчымасць асвяжыць гэтыя сувязі, вярнуць на польскую сцэну лепшыя творы класічнай рускай і савецкай драматургіі.

Гэтай жа мэце прысвечан традыцыйны фестываль рускіх і савецкіх п'ес, які ў сувязі з 50-й гадавінай Кастрычніка стане вялікай падзеяй у нашым культурным жыцці.

Фестываль адкрыўся ў Ленінскія дні, у красавіку сёлетняга года. У дзень адкрыцця Вроцлаўскі тэатр паказаў упершыню ў Польшчы п'есу Шатрова «Шостае ліпеня» ў пастаноўцы Ежы Красоўскага. На прэм'еры былі аўтар п'есы і выдатныя прадстаўнікі тэатральнага свету.

З гэтага моманту ўсе прэм'еры п'ес рускіх і савецкіх драматургаў, якія ставяцца на польскіх сцэнах, удзельнічаюць у фестывалі. Фінал гэтага мастацкага спаборніцтва адбудзецца ў лістападзе. На дзесяці сцэнах у дзесяці гарадах Сілезіі можна будзе ўбачыць самыя цікавыя пастаноўкі сёлетняга юбілейнага фестывалю. Убачаць іх і варшаўскія гледачы на традыцыйных Варшаўскіх тэатральных сустрэчах.

Класічныя творы рускай драматургіі занялі трывалае месца ў рэпертуары нашых тэатраў, карыстаюцца папулярнасцю сярод рэжысёраў, акцёраў і гледачоў. П'есы Гогаля, Грыбаедава, Астроўскага, Чэхава, Горкага, Дастаеўскага не сыходзяць са сцэн польскіх тэатраў. Аднак у сёлетнім фестывалі асаблівую ўвагу рэжысёраў прыцягнулі творы, поўныя рэвалюцыйнай рамантыкі, а таксама п'есы на маральна-бытавыя тэмы.

Вось далёка не поўны пералік п'ес, які характарызуе інтарэсы нашых тэатраў: «Бранепоезд 14—69» Іванава, «Гібель эскадры» Карнейчука, «Нашэсце» Ляонава, «Разлом» Лаўранёва, «Неспакойная старасць» Рахманава, «У дарозе» Розава, «Вясна 21» Штэйна, «На берагах Нявы» Транёва, «Аптымістычная трагедыя» Вішнеўскага, «Таня», «Іркуцкая гісторыя», «Мой бедны Марат» Арбузава, «Барабаншчыца» Салынскага...

Пад канец фестывалю мяркуецца адкрыць дзве цікавыя фотавыстаўкі: «Буйнейшыя польскія акцёры ў рускім і савецкім рэпертуары» і «Руская і савецкая драматургія на сцэнах народнай Польшчы».

Важнай падзеяй для польскіх тэатральных дзеячоў і для шырокіх колаў аматараў тэатра будзе публікацыя вялікай «Анталогіі савецкага тэатра». Падрыхтаваў анталогію наш субяседнік — Станіслаў Вітольд Баліцкі, вядомы тэатральны крытык, былы шматгадовы дырэктар варшаўскага тэатра «Польскі».

Мы просім яго расказаць аб анталогіі больш падрабязна.

— Гэта будзе адна з самых шырокіх і поўных анталогій савецкай драматургіі, — гаворыць Баліцкі. — У чатырох тамах аб'ёмам каля тысячы друкаваных старонак мы апублікуем больш за дваццаць найбольш цікавых і прадстаўнічых твораў савецкай драматургіі — ад Горкага і Маякоўскага да самых маладых сучасных савецкіх аўтараў. Тэксты п'ес дапоўнены біяграфічнымі звесткамі аб аўтарах, ілюстраваны 200 фатаграфіямі інсцэніровак, паказаных на польскіх сцэнах. У анталогію ўключаны перакладзеныя лепшымі польскімі пісьменнікамі старыя і новыя савецкія п'есы, у тым ліку і такія, якіх польскі чытач яшчэ не ведаў, напрыклад, «Кромвель» Анатолія Луначарскага, «Мальер» Булгакава. Мэта анталогіі — паказаць і тое, якую ролю савецкая драматургія адыграла ў стварэнні перадавога, ідэйнага рэпертуару польскіх тэатраў. У прадмове да анталогіі я паспрабаваў даць гістарычны агляд сувязей паміж савецкай драматургіяй і польскай сцэнай, адзначыць плённую ролю кантактаў людзей польскай сцэны з савецкім тэатрам, з савецкай драматургіяй на працягу апошняга паўвека нашай тэатральнай гісторыі.

— Калі мы ўжо ўспомнілі аб выданнях, звязаных з 50-годдзем Кастрычніка, — працягвае Баліцкі, — неабходна спыніцца на радзе іншых кніг, якія будуць мець важнае значэнне для нашай літаратуры і культуры.

Да іх адносіцца работа Анджэя Драўіча «Сучасная савецкая літаратура» — першы вопыт сістэматызавання гісторыі савецкай літаратуры. Не менш цікавай будзе кніга Рэне Сліваўскага аб сучаснай савецкай літаратуры «Нарысы савецкай літаратуры», — падрыхтаваная да друку Дзяржаўным выдавецкім інстытутам.

У выдатным графічным афармленні выдаецца том вершаў аднаго з буйнейшых польскіх паэтаў Уладзіслава Бранеўскага «Смутак і песня», звязаных тэматычна з рэвалюцыяй; гатова да выпуску анталогія міжнароднай рэвалюцыйнай паэзіі «Серп і молат незалежны».

Панараму публікацый, звязаных з юбілеем Кастрычніка ўзбагацяць, апрача таго «Анталогія рускай паэзіі 1880 — 1967» (зборнік, які ўключае паэтаў ад Случэўскага да Еўтушэнкі), «Анталогія савецкага рэпартажу», «Вершы» Э. Багрыцкага, «Сардэчная размова» М. Бажана, перавыданні многіх твораў савецкіх празаікаў і паэтаў.

Сённяшні дзень Краіны Саветаў жыва цікавіць літаратурны друк, які сістэматычна публікуе рэпартажы польскіх пісьменнікаў, што пабывалі сёлета ў Савецкім Саюзе. Савецкая рэчаіснасць знойдзе таксама шырокае адлюстраванне ў спецыяльных нумарах літаратурных часопісаў, якія выйдуць да юбілею. Такія нумары рыхтуюць штомесячнікі «Творчосць», «Поэзя», «Месенчнік літэрацкі», штотыднёвікі «Культура», «Жыце літэрацке», часопіс «Вспулчэсносць» і іншыя.

У падрыхтоўку святкавання 50-годдзя Кастрычніцкай рэвалюцыі ўключыліся, такім чынам, пісьменнікі, літаратурныя крытыкі, перакладчыкі, літаратуразнаўцы. Вынікі іх работы ўзбагацяць сувязь паміж польскай і савецкай культурамі, унясуць трывалы ўклад у справу збліжэння нашых культур.

Цікавы і разнастайны план святкавання Кастрычніцкага юбілею падрыхтавала музычная грамадскасць. У рэпертуары оперных і музычных тэатраў і філармоній віднае месца занялі творы рускіх і савецкіх кампазітараў. Адбыліся шматлікія прэм'еры, паказаны новыя пастаноўкі папулярных опер. Варшаўскі Вялікі тэатр рыхтуе «Яўгенія Анегіна», у Кракаве будуць пастаўлены «Пікавая дама» і «Барыс Гадуноў», Познань пакажа «Кацярыну Ізмайлаву».

Завяршаючым акордам гэтага цікавага агляду рускай і савецкай опернай творчасці, твораў савецкіх кампазітараў будзе абмен нашымі лепшымі опернымі сцэнамі. У снежні на двухтыднёвыя гастролі выедзе ў Савецкі Саюз калектыў Варшаўскага Вялікага тэатра, а да нас прыедзе Маскоўскі Вялікі тэатр, які пакажа, у прыватнасці, «Пікавую даму» і «Хаваншчыну».

Другой формай папулярызацыі рускай і савецкай музыкі будуць спецыяльныя цыклы грампласцінак, якія выпусціць фірма «Польске награня». Выйдуць, у прыватнасці, пласцінкі «Чайкоўскі», «Мусаргскі», «Шастаковіч». На вялікай доўгаіграючай пласцінцы будзе запісана «анталогія» польскіх музычных тэм у творах рускіх кампазітараў, у тым ліку «Кракавяк» з «Івана Сусаніна» Глінкі, «Паланез» і «Мазурка» з «Яўгенія Анегіна» Чайкоўскага, «Свіцязянка» Рымскага-Корсакава.

Мастакі адзначаюць юбілей Кастрычніка шматлікімі цікавымі выстаўкамі жывапісу, скульптуры і графікі. Мастацкай падзеяй, несумненна, стануць выстаўка прысвечаных Леніну скульптурных работ, прадстаўленых на конкурс, арганізаваны варшаўскім аддзяленнем Саюза польскіх мастакоў, і Міжнародная выстаўка рэвалюцыйнага плаката, якая будзе паказана ў залах варшаўскай «Захенты». На гэтую выстаўку прышлюць свае работы мастакі з 27 краін, яна з'явіцца буйнейшым аглядам палітычнай графікі. Сярод 400 выстаўленых работ будуць паказаны графічныя лісты Пікасо, Хуана Міро, Гроша, Хартфілда і іншых.

— Мы абмежаваліся ў нашай гутарцы сапраўды толькі найбольш важнымі падзеямі, якія носяць агульнапольскі характар, — гаворыць Баліцкі. — Мы не маглі пералічыць усе прыклады шырокага мастацкага і папулярызатарскага руху, які разгарнуўся ў нашай краіне ў сувязі са святкаваннем 50-й гадавіны Кастрычніка. Вынікі работы нашых пісьменнікаў, музыкантаў, мастакоў, кінематаграфістаў, работнікаў тэатра дадуць багаты плён у будучым, садзейнічаючы лепшаму ўзаемнаму пазнанню і збліжэнню нашых народаў, нашых культур.

Ежы БАРШЧЭЎСКІ.

У РЭДАКЦЫЮ ГАЗЕТЫ «ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА»

Прашу праз вашу газету перадаць маю шчырую падзяку ўсім, павіншаваўшым мяне з 60-годдзем.

Раман САБАЛЕНКА.

ТЭЛЕБАЧАННЕ

20 кастрычніка

Першая праграма. 16-20 — праграма перадач. 16-25 — падзеі дня. Выпуск навін. 16-30 — для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў. Англійская мова. Урок сёмы. 16-50 — для школьнікаў. Тэлевізійнае агенцтва «Піянерыя». Перадача з Казані. 17-20 — «Чытаючы Тэзісы ЦК КПСС». Тэлевізійны плакат (М). 17-25 — «Усё ў імя чалавека, на карысць чалавека». Рэпартаж. 18-00 — «Эстафета навін» (М). 19-00 — заключны канцэрт Усесаюзнага фестывалю самадзейнага мастацтва (М). У антракце — тэлевізійныя навіны і «Творчасць моладзі». Дзённік (М).

Другая праграма. 17-25 — эстонскія кампазітары — Кастрычніку. Перадача з Таліна. 18-00—тэлевізійныя навіны. 18-20—дзіцячы экран. «Казка пра царэвіча і трох лекараў». «Прыгоды коскі і кропкі». Мультыплікацыйныя фільмы. 18-45 — па роднай краіне. «Там, дзе роў на парогах Днепр». «Душа горада». Дакументальныя фільмы. 19-15 — «Я бачу сонца». Мастацкі фільм. 20-40 — «Станцыйны наглядчык». Фільм-балет.

21 кастрычніка

Першая праграма. Для студэнтаў вну. 8-00 — «Тэхналогія металаў». 8-30 — «Начартальная геаметрыя». 9-00 — «Вышэйшая матэматыка» І курс. 9-30 — «Вышэйшая матэматыка» ІІ курс. 10-00 — «Гімнастыка для ўсіх» (М). Для студэнтаў тэхнікумаў. 10-30—«Дэталі машын». 11-00 — «Тэарэтычная механіка». 11-30 — для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў. Англійская мова. Урок сёмы. 11-50—школьная фільматэка. «Калежскі рэгістратар». Мастацкі фільм. 13-35—праграма перадач. 13-40 — «Падзеі дня». Выпуск навін. 14-00 — праграма каляровага тэлебачання (М). 15-30—«Эўрыка». Навукова-пазнавальная праграма. 16-15 — да 50-годдзя Савецкай улады. «Ад Лютага да Кастрычніка». Перадача з Ленінграда. 16-30 — «Клуб кінападарожнікаў» (М). 18-30 — да 50-годдзя Савецкай улады. «Галоўнае, рабяты, сэрцам не старэць». Песні А. Пахмутавай. 19-30 — «ЭКСПО-67» (М). 19-45 — «Пошта «Агеньчыка» (М). 20-30 — тэлевізійныя навіны (М). 21.00 — «Чаромушкі». Мастацкі фільм. 22-30 — «Папулярная песня 1967 года». Перадача з ГДР.

Другая праграма. 10-30 — для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў. «Мы—танцуем». Выступленні дзіцячых харавых калектываў (М). 11-00 — для дашкольнікаў і малодшых школьнікаў. А. Гайдар. «Ваенная тайна». Спектакль Калінінскага тэатра лялек (М). 12-35 — «Чытаючы Тэзісы ЦК КПСС». Тэлевізійны плакат (М). 12-40 — для школьнікаў. «Сябар-чараўнік». Героі любімых кніг—на кінаэкране (М). 13-20 — для школьнікаў. «Кастрычнік і дзеці». Рапартаж з Маскоўскага Палаца піянераў (М). 15-30 — «Прагрэс». Інтэрвізійны часопіс. 16-15 — дзіцячы экран. «Старонкі календара». «Пошта». Мультыплікацыйныя фільмы. 16-45 — да 50-годдзя Савецкай улады. «Уладзімір Ульянаў». Дакументальны фільм. 17-15 — па роднай краіне. «Добры дзень, турысцкая Мекка». «Нява шле прывітанне сталіцы». Кінанарысы. 18-10 — канцэрт артыстаў грачанскай эстрады. 18-30 — у эфіры—«Маладосць». «Гаты— сцяг Чырвоны». Сумесная праграма савецкага тэлебачання і тэлебачання ГДР. Перадача другая (М). 19-30 — «Аб месцы ў рабочым страі». Літаратурная кампазіцыя. 20-25 — «Клічуць блакітныя дарогі». Кінанарыс. 21-00 — «Рашаючы крок». Мастацкі фільм. Першая серыя (М).

22 кастрычніка

Першая праграма. 9-55—праграма перадач. 10-00—«Будзільнік». (М). 10-30 — «Веды». Навукова-пазнавальная праграма «Савецкая навуковая школа». Акадэмік І. Губкін (М). 11-00 — для школьнікаў. «Усесаюзны фестываль дзіцячай творчасці». Канцэрт. Перадача з Гомеля. 11-30 — «Ленінград—калыска рэвалюцыі» (М). 11-45 — «Навіны дня». Кіначасопіс (М). 11-55 — «Чытаючы Тэзісы ЦК КПСС». Тэлевізійны плакат (М). 12-00 — «Па слядах Чырвонага Кастрычніка». Канцэрт харцэрскіх мастацкіх калектываў, прысвечаны 50-годдзю Кастрычніка. Перадача з Варшавы. 13-35—праграма перадач. 13-40—«Музычная шкатулка». 14-00 — праграма каляровага тэлебачання (М). 15-30— для воінаў Савецкай Арміі і Флоту. «Начны паядынак». Перадача з Ленінграда. 16-00 — першынство СССР па футболу «Дынама» (Масква) — «Дынама» (Мінск). Другі тайм (М). 16-50 — тэлевізійныя навіны (М). 17-00—«Музычны кіёск» (М). 17-30 — «Шайбу, шайбу!». Мультыплікацыйны фільм для дарослых. 17-50 — «Музычны альманах». Тэлевізійны часопіс. 18-45— «Свет і цені». Міжнародная праграма (М). 19-20 —«Музычны маяк» (М). 19-30 — «Летапіс паўвеку». Тэлевізійны шматсерыйны дакументальны фільм. «Год 1947-ы» (М). 20-30 — тэлевізійныя навіны (М). 21-00 — «Вяселле з умовай». Шырокаэкранны мастацкі фільм. 22-30 — «У горадзе клоун». Дакументальны фільм.

Другая праграма. 17-30 — для школьнікаў. Л. Собалеў. «Навальнічны стэп». Прэм'ера тэлевізійнага спектакля. 18-45 — для дзяцей. «Дзіўная гісторыя, падобная на казку». Мастацкі фільм. 19-50— «Зоркі Югаславіі». Фільм-канцэрт. 20-30 — «Іх мара—авіяцыя». «Камандоры». Кінанарысы. 21-00 — «Рашаючы крок». Мастацкі фільм. Другая серыя (М). 22-10 — «Канцэрт савецкай песні» (М).

ДАРАГІЯ ТАВАРЫШЫ!

ПРЫМІЦЕ ВІНШАВАННІ АД СУВЯЗІСТАЎ БЕЛАРУСІ З НАДЫХОДЗЯЧЫМ ЮБІЛЕЕМ —50-ГОДДЗЕМ САВЕЦКАЙ УЛАДЫ!

СПЯШАЙЦЕСЯ ПАВІНШАВАЦЬ ВАШЫХ РОДНЫХ, СЯБРОЎ І ЗНАЁМЫХ З ВЯЛІКІМ СВЯТАМ!

ПРАДПРЫЕМСТВЫ СУВЯЗІ МАЮЦЬ ШЫРОКІ АСАРТЫМЕНТ МАЛЯЎНІЧЫХ ПАШТОВАК, ПРЫМАЮЦЬ ФОТАТЭЛЕГРАМЫ І ВІНШАВАЛЬНЫЯ ТЭЛЕГРАМЫ З ДАСТАЎКАЙ НА МАСТАЦКІХ БЛАНКАХ.

1917 50 ГОДДЗЕ ВЯЛІКАГА КАСТРЫЧНІКА 1967

З 16 па 27 кастрычніка віншавальныя тэлеграмы прымаюцца па льготнаму тарыфу—

У ДВА РАЗЫ ТАННЕЙ ЗА ЗВЫЧАЙНЫ.

Да 31 кастрычніка праводзіцца прыём тэлеграм з тэрмінам уручэння, устаноўленым адпраўнікам тэлеграмы.

ТЭЛЕГРАФ, ТЭЛЕФОН І ПОШТА ДА ВАШЫХ ПАСЛУГ!

ТАВАРЫШЫ! З прычыны перагрузкі тэлеграфаў у перадсвяточныя дні своечасовую дастаўку тэлеграм, пададзеных пасля 31 кастрычніка, прадпрыемствы сувязі гарантаваць не могуць.

ПАДАВАЙЦЕ ВІНШАВАЛЬНЫЯ ТЭЛЕГРАМЫ, ПАСЫЛАЙЦЕ ПІСЬМЫ І ПАШТОЎКІ ЗАГАДЗЯ.

Міністэрства сувязі БССР.

Кутох калекцыянера

У СВЕЦЕ МАРАК

На рэдкасць шматлікая і шматнацыянальная армія збіральнікаў марак. Больш за сто гадоў назад, яшчэ на зары філатэліі, заснавальнікі навуковага камунізма Маркс і Энгельс, якія не забываліся за гарою важных спраў сачыць і за менш значнымі з'явамі культуры, здолелі ацаніць новы від збіральніцтва, яго выхаваўчае значэнне. Маркс усяляк падтрымліваў захапленне сваёй дачкі Элеаноры філатэліяй, а Энгельс, па яго просьбе, пасылаў ёй з Манчэстэра і Лондана маркі для калекцыі.

Аб адной з такіх пасылак Энгельс пісаў Марксу 21 красавіка 1863 года: «Многія маркі ў двух экземплярах. Дублеты ідуць тут на абмен. Італьянскімі, швейцарскімі, нарвежскімі і некаторымі нямецкімі маркамі магу забяспечыць у вялікай колькасці». А праз месяц, у другім пісьме да Маркса, ён зноў піша аб прысылцы марак і тут жа жартам зазначае, што ў манчэстэрскай канторы, дзе ён працуе, з маркамі для калекцый «адбываецца вялікі крадзеж». Відаць, клеркі, паддаўшыся новаму ўсеагульнаму захапленню, «здзіралі» іх з канвертаў, якія прыбывалі ў кантору з розных краін... «Нішто не нова пад Месяцам». Да такога спосабу пашырэння калекцый часта прыбягаюць і ў нашы дні...

Філатэлія, якая ўваходзіла ў той час у моду, стала цяпер захапленнем мільёнаў, самым дэмакратычным і агульнадаступным відам збіральніцтва. Міжнародныя і нацыянальныя выстаўкі, шырокая перапіска філатэлістаў розных народаў зрабілі гэтае захапленне адным са сродкаў збліжэння людзей.

Некалі педагогі лічылі, што збіранне марак адцягвае дзяцей ад падрыхтоўкі ўрокаў. Цяпер яны гавораць, што тая частка школьнікаў, якая па-сапраўднаму захапляецца філатэліяй, выяўляе найбольш шырокія і ўстойлівыя веды ў галіне геаграфіі, гісторыі, батанікі і некаторых іншых важных прадметаў.

Маленькія маркі адкрываюць вялікае акно ў свет. Яны ў поўнай ступені адлюстроўваюць гэты свет у мініяцюры, і невыпадкова ў «марачнай індустрыі» занята цяпер нямала таленавітых мастакоў і спецыялістаў-паліграфістаў.

Пра ўсё гэта думаеш, знаёмячыся з экспазіцыяй Усесаюзнай філатэлістычнай выстаўкі «50 гадоў Кастрычніка», адкрытай у Маскоўскім Політэхнічным музеі. Арганізатары — Усесаюзнае таварыства філатэлістаў і Міністэрства сувязі СССР многае зрабілі для яе поспеху, для папулярызацыі савецкай філатэліі.

Клубы філатэлістаў і асобныя збіральнікі з 47 гарадоў СССР, а таксама філатэлісты іншых сацыялістычных краін прыслалі ў Маскву каля ста тысяч марак, аб'яднаных у спецыялізаваныя, тэматычныя і даследчыя калекцыі. Гэтыя маркі не змясціліся на пяцістах стэндах і некаторыя зборы давялося паказаць фрагментарна.

Рука мастака любоўна, выразна і правільна адлюстравала ў гэтых мініяцюрах гісторыю нашай Радзімы ад штурму Зімняга ў кастрычніцкія дні 1917 года і да нашых дзён. У нейкай меры экспазіцыя апярэджвае нашы дні: на выстаўцы Міністэрства сувязі СССР паказала малюнкі яшчэ не выпушчаных марак. Яны прысвечаны адной тэме — 50 гадоў улады Саветаў. Гэта рэпрадукцыі з карцін лепшых савецкіх мастакоў.

Аб багацці і шматграннасці калекцый дае ўяўленне тэматыка некаторых збораў:

«Жыццё і дзейнасць Ул. І. Леніна», «СССР — піянер засваення космасу», «Дзеячы навукі на марках СССР», «Савецкая ахова здароўя і медыцына», «Міжнародныя сувязі Савецкага Саюза», «Героі грамадзянскай і Вялікай Айчыннай войнаў», «Перамога сацыялізма», «Савецкія даследчыкі Арктыкі — Антарктыкі».

Калі пашыраць гэты пералік далей, дык давядзецца ўпамянуць больш за дзвесце назваў розных калекцый. Не было такой вялікай падзеі ў жыцці Савецкага Саюза, міма якой прайшла б савецкая філатэлія.

З вялікім мастацкім густам яна здолела паказаць нашы гарады і прыродныя багацці, велічныя помнікі дойлідства, адлюстраваць у той ці іншай ступені гісторыю культуры, навукі, тэхнікі. Уласцівай філатэліі мовою мастацкай мініяцюры яна апавядае пра жыццё іншых народаў, пра іх вялікіх дзеячоў.

Выпускі савецкіх марак прысвечаны Шэкспіру і Сервантэсу, Данцэ і Русо, Вальтэру і Рамэну Ралану, Пастэру і Эжэну Пацье — аўтару «Інтэрнацыянала». Сюжэты многіх марак — жыццё і поспехі сацыялістычных краін. В'етнам, які змагаецца, новая Афрыка.

Міжнароднае значэнне марксізма-ленінізма ярка падкрэслена ў серыях, прысвечаных Марксу і Энгельсу, выдатным партыйным і дзяржаўным дзеячам сацыялістычных краін.

Маркі, маркіраваныя канверты са штэмпелямі спецыяльнага гашэння, стэнды з філатэлістычнай літаратурай, паштовыя мастацкія блокі — словам, усё тое, з чым мае справу філатэліст, прадстаўлена на гэтай выстаўцы з максімальнай паўнатой, з каментарыямі, якімі забяспечаны многія калекцыі. Тут не толькі ўсе савецкія маркі, выпушчаныя з 1918 года да нашых дзён (а іх каля трох тысяч шасцісот), але і мноства паштовых мініяцюр іншых краін, прысвечаных поспехам Савецкага Саюза за 50 гадоў.

Апрача савецкіх калекцыянераў, у выстаўцы прынялі актыўны ўдзел філатэлісты Балгарыі і ГДР, Польшчы, Венгрыі, Кубы і дэмакратычнага В'етнама, Чэхаславакіі, Румыніі, МНР.

Гэта сапраўднае свята філатэліі, свята вялікае і радаснае.

Валянцін ВОЙНАЎ. (АДН).

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.

Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР Г. М. БУРАЎКІН (намеснік галоўнага рэдактара). А. І. БУТАКОЎ, К. Л. ГУБАРЭВІЧ, Т. А. ДУБКОВА, Г. М. ЗАГАРОДНІ, В. Ул. ІВАШЫН А. М. КАШКУРЭВІЧ, В. Б. ЛАДЫГІНА, П. М. МАКАЛЬ, А. Н. МАРЦІНОВІЧ, Р. К. САБАЛЕНКА, І. А. САНКОВА, З. Ф. СТОМА, М. Г. ТКАЧОЎ, Р. Р. ШЫРМА.

«Літаратура і мастацтва» выходзіць у аўторак і пятніцу.

НАШ АДРАС І ТЭЛЕФОНЫ: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара — 3-44-04, аддзела літаратуры — 3-21-53, аддзела тэатра, кіно і музыкі—3-24-62, аддзела выяўленчага мастацтва, архітэктуры і вытворчай эстэтыкі — 3-24-62, аддзела публіцыстыкі — 3-22-04, аддзела культуры — 3-22-04, аддзела інфармацыі — 3-44 04, карэспандэнцкага пункта ў Гомелі — 2-70-83, выдавецтва — 6-25-19 бухгалтэрыі — 6-25-87.

«Литература и искусство»—орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР. Минск.

Друкарня выдавецтва «Звязда».

Індэкс 63856. АТ 24021